

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place: Københav
n : Thiele, 1877

Fysiske størrelse | Physical extent:

Bruun, Christian.; af Chr. Bruun.

Samfundet til den danske Literaturs Fremme i
Tidsrummet 1827-1877

90 s.

DK

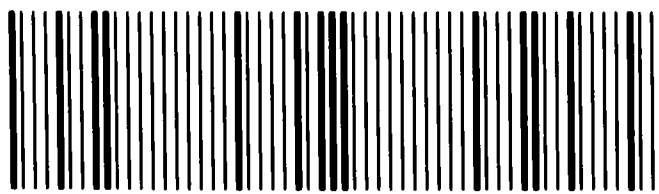
Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

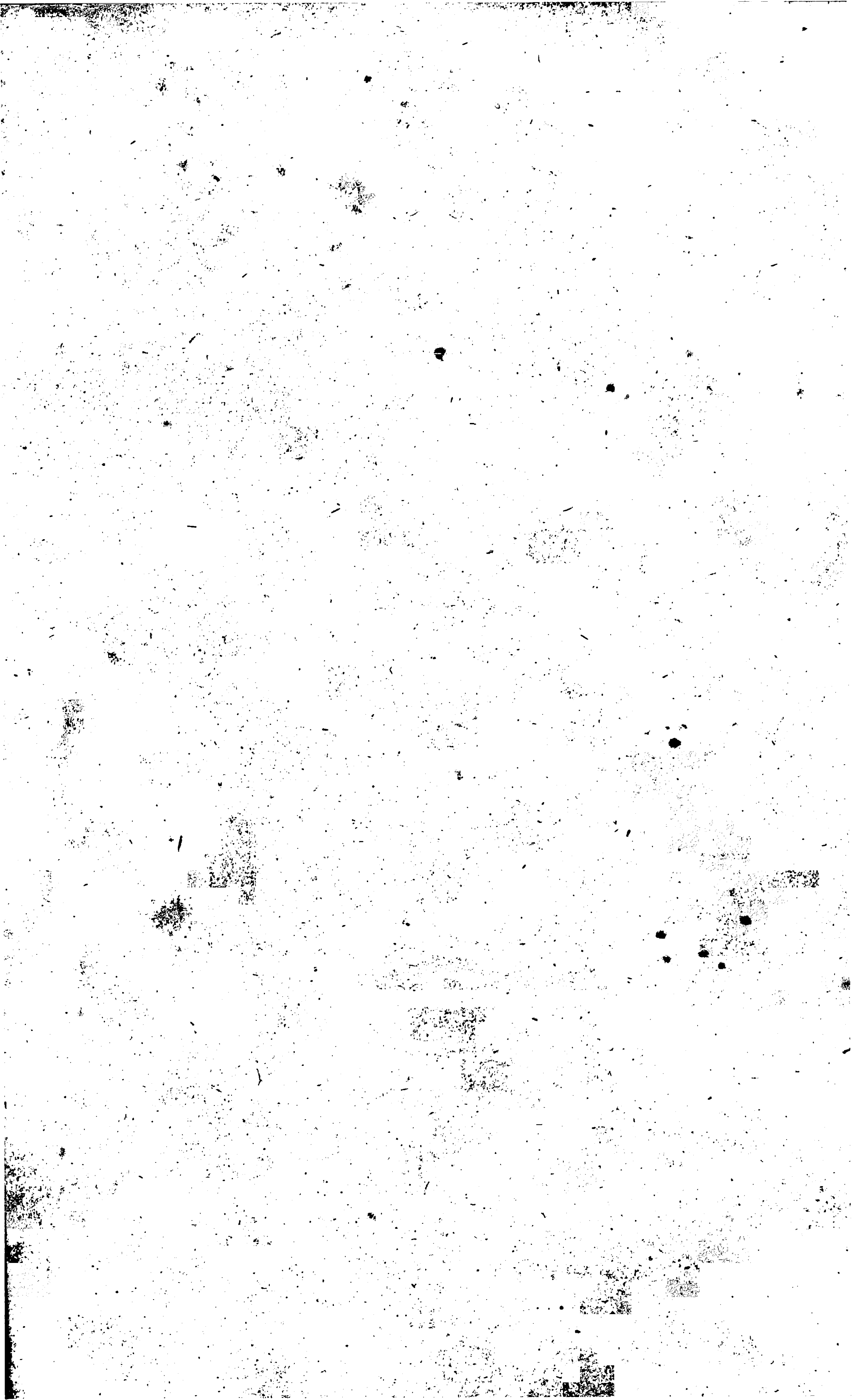
The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

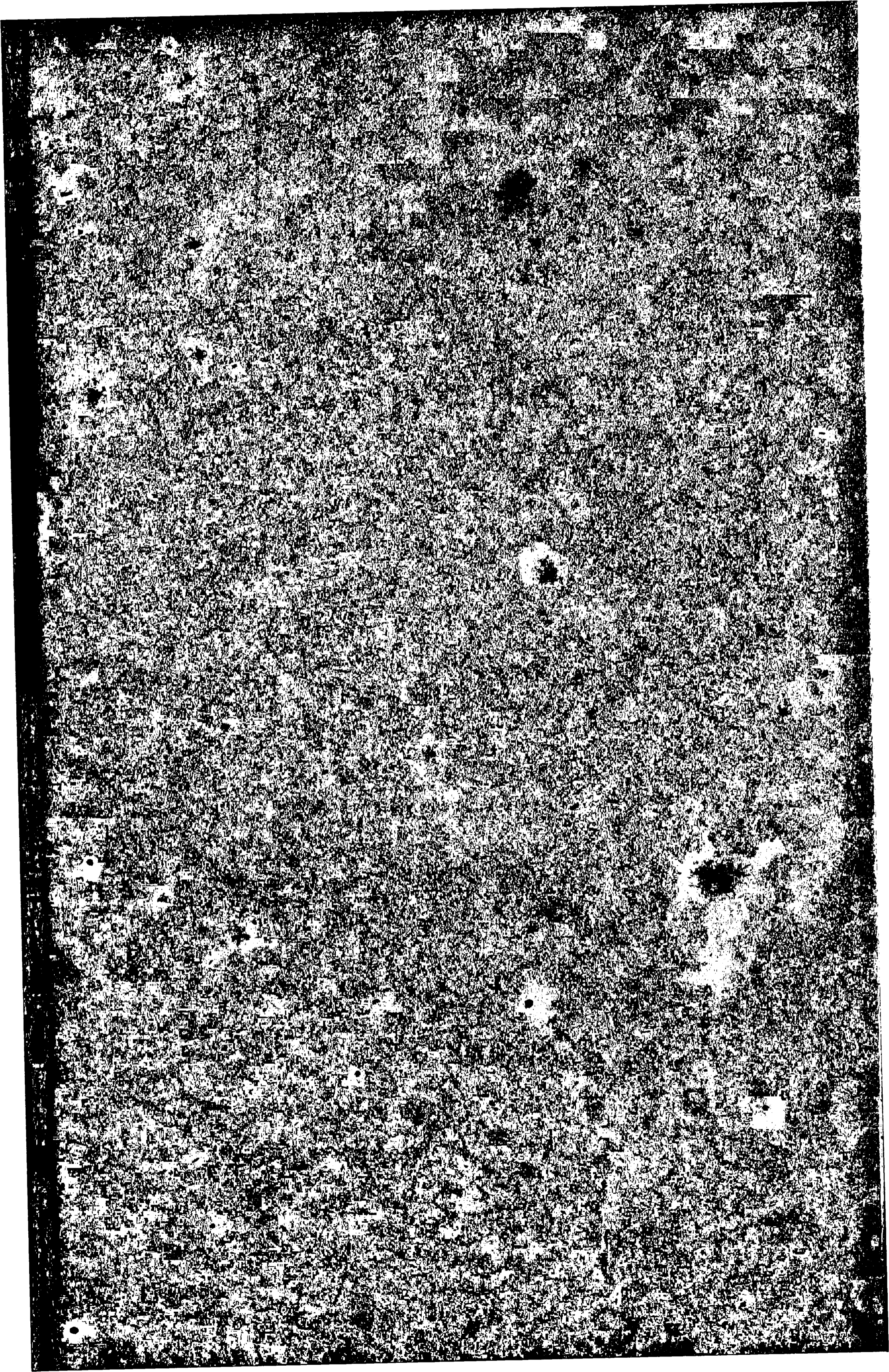

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021700232

SAMFUNDET

TIL

DEN DANSKE LITERATURS FREMME

I TIDSRUMMET

1827 — 1877.

AF

CHR. BRUUN,

f T. Sekretair i Samfundsraadet.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF SAMFUNDET TIL DEN DANSKE LITERATURS FREMME.

THIELES BOGTRYKKERI.

1877.

I Januar 1877 ere halvhundrede Aar forløbne, siden Samfundet til den danske Literaturs Fremme blev stiftet. Det er naturligt, heraf at tage Anledning til at give en Skildring af Samfundets Historie. De Mænd, som have grundlagt det, og de, som have taget Del i dets Virksomhed i den første Tid, have Krav paa, at deres Navne og Mindet om, hvad de have udrettet for det, bevares i taknemmelig Erindring. Kun faa ere endnu tilbage af dem, som findes omtalte i de trykte Beretninger fra Samfundets første Periode eller ere nævnte i dets tidligste trykte Medlemslister; de ville maaske med Interesse gjennemlæse en saadan Skildring og med Glæde opfriske i deres Hukommelse mangen en Episode, som de have taget Del i. Men ogsaa den yngre Slægt har Krav paa, at der gives den Lejlighed til at se, hvorledes Samfundet har banet sig Vej gennem Tiden, snart under gode Forhold og med fulde Sejl, snart under trange Kaar, ja under Opløsning. Thi deraf kan der tages Lære for de Aar, som komme.

Her skal da fortælles om, hvad Samfundet har udrettet til den danske Literaturs Fremme, og hvorledes dette er sket. De Skrifter, som Samfundet har udgivet, fremkaldt, understøttet, have allerede faaet deres Dom derved, at Samfundet har ført dem ind i den danske Literatur; de ere vel kjendte af Alle, som have denne kjær, de tale for sig selv. Opgaven er da, kun at nævne dem efterhaanden, som de ere komne frem, og omtale de Forhold, under hvilke dette er sket. Men selve disse Forhold er det egentlig, som skulle omtales, thi Skrifterne staa bestandig i nøje Forbindelse med den Livskraft, Samfundet har besiddet, og den Dygtighed, med hvilken dets Anliggender ere blevne ledede. At fortælle om, hvorledes Samfundet har været organiseret paa forskjellig Maade, hvorledes man har følt sig tilfreds eller utilfreds med de Former, under hvilke Arbejdet skulde udføres, hvorledes Bestyrelserne have virket sammen med Medlemmerne, hvorledes de første have skiftet og ere tørnede sammen med de sidste, det er Gjenstanden for den følgende Skildring af Samfundets Historie.

Af de anførte Kildesteder vil det ses, at det næsten udelukkende er trykte Kilder, som ere benyttede. Det kunde vel være ventet, at Oplysninger vare hentede fra Samfundets Arkiv, men, desværre, et saadant er saa godt som ikke til. Alle Breve og Protokoller ikke blot fra den ældste Tid, men endogsaa fra en langt nyere, ere gaaede tabt; kun enkelte Stykker ere blevne reddede som „Autografer“.

Hovedkilderne til Skildringen ere da dels den aarlige Meddelelse, der trykt som en Pjece er omdelt til Medlemmerne, dels Beretningerne om Samfundets Virksomhed aflagte til Generalforsamlingen, saaledes som de ere blevne refererede i Aviserne. Fra første Færd har Offentlighed været en Grundsætning for Samfundet.

Samfundet til den danske Literaturs Fremme blev stiftet den 28. Januar 1827. Den næste Dag stod allerede en kort Meddelelse at læse i Hovedstadens Aviser om, at der var grundlagt et Samfund til den danske Literaturs Fremme og Forskjønnelse, og trængende, værdige danske Videnskabsmænds Understøttelse, samt at de, som havde Lyst til at træde ind i det, kunde indmelde sig skriftlig i de vedkommende Tidenders Kontoirer.¹ Disse Meddelelser, som ogsaa optoges i Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn og i Østs Archiv for Psychologi, Historie etc., vare anonyme. Men kort efter optog Øst en ny Meddelelse om Samfundet i sit Archiv,² og her læses følgende fire Navne under den: *C. F. Brorson* (Professor og Sognepræst til Garnisons Kirke), *N. v. Michaelsen* (Oberst), *T. Müller* (Kancelliraad og Kasserer ved Kjøbenhavns Brandforsikring), *Fr. Thaarup* (Etatsraad). „Grundprincippet“, hedder det, „til Forøgelsen af Samfundets Kapital, og derved til dets Øjemedts Opnaaelse er efter det Franklin-Thellusonske System, ifølge hvilket en ringe Sum med Tiden kan blive højst betydelig, og saaledes er dette Samfund allerede ufor-

gængeligt, med Antallet af sine nuværende Medlemmer, saavidt noget Menneskeværk kan anses derfor.“ Hertil føjede Øst den Oplysning, at „i ovennævnte midlertidige Bestyrelse — *hvor* Stifteren fra *Begyndelsen, af flere Aarsager har erklæret ingen Del at ville have* — er nu ogsaa indtraadt Hr. Prof. Ridder *Nyerup*.“ Han omtalte fremdeles, hvor optaget han havde været af Samfundets Stiftelse, de dermed forbundne Bestræbelser og Bryderier samt Grundplanens Forfattelse og Fremme; Planen havde han villet meddele, men han havde betænkt sig derpaa, til det næste Hefte af Archivet skulde udgives.

Heraf fremgaar det, at Overkrigskommissair *Niels Christian Øst* er den, som bør kaldes Samfundets Stifter, og dette bekræfter Øst selv ved et Par Notitser i sine Materialier til et dansk biografisk Literaturlexikon.³ Øst havde levende Interesse for den danske Literatur, han syslede flittig med Studiet af den, de Skrifter, han har udgivet, og de Tidsskrifter, han har redigeret, vidne derom og ere ikke uden Fortjeneste. Samtiden dømte i hans senere Dage lidet fordelagtig om hans Person; men ligesom det var smukt af de Mænd, han henvendte sig til om at stille sig i Spidsen for at danne Samfundet, at de ikke af Hensyn til Stifterens Person holdt sig tilbage, saaledes var det taktfuldt af ham, ganske at træde i Baggrunden og kun at virke i Stilhed. Ved Siden af Øst maa nævnes *Frederik Thaarup*, den praktiske Mand, og *Rasmus Nyerup*, den litteraire Mand, som de, der især vare virk-

somme ved Samfundets Grundlæggelse. Forhandlingerne om Udkastet til dets Love førtes i Universitetsbibliotheket, hvor ogsaa senere forberedende Møder jævnlig holdtes om dets Anliggender.

En Maaned efter, at den første Meddelelse var fremkommen, udgik fra *Hartvig Frederik Popp's* Bogtrykkeri et lille Skrift paa et Ark, smukt udstyret og trykt med latinske Bogstaver, under følgende Titel: „Udkast til en Plan til Samfundet for den danske Literaturs Fremme og Forskjønnelse, og danske Videnskabsmænds Understøttelse. Grundlagt paa Hans Majestæts Kong Frederik den Sjettes høje Fødselsdag den 28de Januar 1827“. Dette Udkast, til hvilket Øst vistnok har givet Tankerne og Nyerup Formen,¹ er dateret den 28. Februar 1827 og er undertegnet af de fem ovenfor nævnte Mænd, som dannede den midlertidige Bestyrelse, af hvilke Thaarup anføres som midlertidig Sekretair og Müller som midlertidig Kasserer.

Tanken om at danne et saadant Samfund, hedder det i dette Udkast, var udsprungen fra Ønsket om at grundlægge et Minde om Kong Frederiks „43aarige kongelige Velvillie, Retsindighed og Veldaad, imedens mange Folkefærd sukkede under Tænke- og Gransknings-Frihedens Nedkuelse, under lænkebindende Forfølgelser — indtil denne Stund, hvori Fredens Velsignelser, Samdrægtighed og ædel Borgeraad atter ville udbrede sig blandt erkjendelige Stats-Borgere“. Ved Siden af dette patriotiske Ønske fremhævedes et andet: at hjælpe til at fjærne

de mange Aarsager, „der have forringet eller standset dansk Literatur og de dermed forbundne Kunstudøvelser paa Vejen til den større Fuldkommenhed, som hin herlige Nationalaand ellers maatte have ydermere fremmet, og hvilket især falder i Øjnene ved Sammenstillingen af vore og Fremmedes typografiske Frembringelser af lige Slags, med Undtagelse af enkelte, udgivne paa offentlig eller paa formuende Privatmænds Bekostning“. Udkastet begynder med at omtale de Øjemed, Samfundet skulde sætte sig, og disse vise, at man gik til Sagen med en vis ungdommelig Frejdighed, der satte sig sine Formaal saa omfattende søm mulig, og saa bort fra alle de Vanskeligheder, som maatte overvindes for at naa dem. Samfundets Øjemed skulde være tre: „I. Den danske Literaturs Fremme, altsaa dens Udbredelse, f. Ex. ved at bidrage til gode Skrifters Udgiyelse, Provins-Bibliothekers Stiftelse, Kundskab om Literaturen og dens Anliggender o. s. v.“, altsaa nærmest et patriotisk-literairt Øjemed. „II. Dens Forskjønnelse, f. Ex. fra typografiske Synspunkter i Formerne og disses udvortes Præg, eller ved skjønne Udgaver af vor National-Literaturs vigtige Værker o. s. v.“, altsaa nærmest et bibliofilt-literairt Øjemed, og „III. Danske Videnskabsmænds Understøttelse,“ altsaa nærmest et personligt Øjemed, „a) ved Laan imod antagelig Sikkerhed; b) ved at understøtte deres literaire Foretagender; c) ved Agtelsesbeviser for deres Talenter og Flid; d) ved at bidrage til at skaffe dem en sorgfri Alderdom, dels ved Samfundets

muligen voxende Kapital, dels ved Direktionens anbefaling og Omsorg; ligeledes vil efter Omstændighederne blive taget Hensyn paa deres trængende efterladte Familie.“

I Pressen omtaltes Samfundets Stiftelse kun lidet. Fr. Thaarup gav i Dagen⁵ en Meddelelse derom og knyttede til den nogle Bemærkninger: det var store og udstrakte Formaal, Samfundet havde sat sig, deres Opnaaelse kunde endnu være fjærn, og man havde maaske ikke ret beregnet sine Kræfter; det vilde være rettest, at holde sig til en eneste, ikke vanskelig iværksættelig Gjenstand. Man maatte gaa frem med langsomme og varsomme Skridt, og foreløbig nøjes med at se noget Godt af mindre Vigtighed end der turde haabes for Eftertiden; man har havt Exempler paa, at mange Institutioner i Fædrelandet med smaa, men sikre Fremskridt have bragt det til Flor og udstrakt Virksomhed. Men Samfundet var rodfæstet og kunde allerede begynde sin Virksomhed.

Indbyderne havde hurtig vundet Tilslutning, de kunde i Udkastet S. 14. meddele, at „Samfundet tæller allerede over 50 Medlemmer og flere tegnes dagligen“. Programmet bredtes ud, det omdeltes i Hovedstaden og udsendtes i Provindserne til ansete Mænd, som man haabede baade selv vilde indtræde i Samfundet, og vilde virke for at andre fulgte dem. Det var af Vigtighed, at vinde en meget højtstaaende Mand for Planen, man henvendte sig derfor til Overhofmarskalk *A. W. Hauch*, som den 12. Marts

i sit Svar udtalte, at han ansaa det for en Ære at henhøre til et Selskab, der havde et saa ædelt og fædrelandsksinde Maal for Øje, og udbad sig antegnet som Medlem af det nye Samfund. Den 31. Marts 1827 bestod dette af 2 overordentlige og 76 ordentlige Medlemmer, i andet Kvartal indtraadte 49 ordentlige Medlemmer, og disses Antal var den 31. December 129. Overordentlige Medlemmer vare Direkteurerne for *det Classenske Fideikommis* (som strax⁶ tilsagde Samfundet en aarlig Understøttelse af 100 Rdl., hvilken Sum indtil denne Dag aarlig er tilflydt Samfundets Kasse), Grev *A. W. Moltke* til Bregentved, pensioneret geografisk Landmaaler *Mart. Werckmester* i Svendborg og Gehejmeraad *Joh. Bülow* til Sanderumgaard.

Paa to Generalforsamlinger, afholdte den 30. April og 18. Maj, bleve de Love, som den midlertidige Bestyrelse havde udarbejdet, tildels i Overensstemmelse med Planen i Udkastet, forhandlede og vedtagne.⁷ Selskabets Navn blev „Samfundet til den danske Literaturs Fremme“. Lovene kom til at bestaa af 30 Paragrafer. Den første af disse fastsætter Samfundets forskjellige Øjemed, nemlig: „a) at bidrage til Afhandlingers og Bøgers Trykning, som en eller anden Forfatter kan have liggende færdige, men ved Omstændigheder er hindret fra at faa udgivne; b) at fremme Værkers Fortsættelse, som hidtil ved Omstændigheder har været standset; c) at besørge smukke Udgaver af nogle af vor Nationalliteraturs ældre Frembringelser; d) at udsætte

Præmier for nye danske Skrifters Udarbejdelse o. s. v.“ Øjemedet blev altsaa udelukkende literairt, man opgav baade Udkastets mere patriotiske og dets personlige Formaal, — men der gik dog mange Aar hen, man famlede længe usikkert omkring, før man ret fattede, hvilket Samfundets literaire Formaal burde være, og før man fandt den rette Form til at udtrykke dette. Medlemmerne henførtes til tre Klasser, ordentlige, som betalte 1 Rdlr.-Seddel kvartaliter, overordentlige, som engang for alle betalte idetmindste 50 Rdl. rede Sølv, og Æresmedlemmer. Over Medlemmerne skulde føres et Register; hvert Medlem fik sit Nummer og beholdt det endog efter Døden; døde et Medlem, skulde Dødsdagen og andre biografiske Notitser føjes til paa Registret. Samfundets Anliggender skulde varetages af 18 Repræsentanter, af hvilke 7 skulde danne Bestyrelsen, 5 Skriftkommissionen; denne skulde give Betænkning over hvad den modtog af Bestyrelsen om Skrifters Udgivelse eller Præmiers Udsættelse. Af de mange andre Paragrafer skulde kun fremhæves de, ifølge hvilke en Fjerdedel af den aarlige Indtægt skulde oplægges til et fast Fond i kongelige Obligationer, og de 5 sidste Paragrafer, som havde til Overskrift: „Sikkerhed for Samfundets Loves Overholdelse“, saasom Udgivelse af en Udsigt over Samfundets Idrætter for hvert forløbet Aar, Bestemmelse om Samfundets Formue, om dens Overdragelse, hvis Samfundet ophævedes, til saadan videnskabelig Brug, som Selskabets daværende Medlemmer maatte blive enige om, hvilke fik kongelig Stadfæstelse

den 21. December 1827. Til Lovene føjedes endelig et af Repræsentanterne vedtaget Regulativ for Regnskabernes Forfattelse, Revision og Decision.

Til Repræsentanter valgtes: Kammerjunker, Major *J. Abrahamson*, *Brorson*, Dr. *Nathan David*, *Hauch*, Kammerherre *Hegermann-Lindencrone*, Justitsraad *Langeland*, *Michaelsen*, Pastor *Michelsen*, *Müller*, Grosserer *Nielsen*, *Nyerup*, Etatsraad, Not. publ. *G. H. Olsen*, Professor *C. Rafn*, Professor *Rahbek*, Professor *Rask*, *Thaarup*, Etatsraad *Weinwich* og Professor *Wendt*. Den første Bestyrelse kom til at bestaa af: *Hauch* som Formand, *Thaarup* som Sekretair, *Brorson*, *Abrahamson*, *Müller* som Kasserer, *Olsen* og *Michaelsen*. Medlemmer af den første Skriftkommission bleve: *Rahbek*, *Nyerup*, *Rafn*, *Rask* og *David*.

Udkastet til Lovene var blevet sendt til Medlemmerne, for at de kunde gjøre Forslag til Forbedringer. Højesterets-Advokat *Winkel-Horn* fremsatte følgende Forslag, som dog ikke blev taget til Følge: at det ikke burde være en Hovedregel, end ikke engang en ubetinget Regel, at Samfundet ikke befattede sig med Forlaget af sine Skrifter, „thi det kan vel hænde, at det kunde blive lukrativt for Samfundets Pengevæsen, hvis en yndet Forfatter vilde overgive Forlaget af et Skrift til Samfundet, hvorpaa der kunde ventes god Afsætning“. Det er ret interessant at se, at en saadan Ide er fremkommen strax i Samfundets første Tid; det er jo den, som senere er bleven Samfundets ledende

Tanke, om end paa en anden Maade, end Winkel-Horn maaske forestillede sig den sat i Værk.

Virksomheden i det første Aar maatte naturligvis blive meget indskrænket; den drejede sig fornemmelig om at bringe de Former, under hvilke Samfundet skulde leve, i ret Skik. Det viste sig snart, at man havde været noget upraktisk ved Bestemmelserne om Repræsentanternes Møder, idet man havde fastsat, at der paa et Møde kun kunde forhandles og vedtages, naar $\frac{2}{3}$ af Medlemmerne vare tilstede. Af 7 Møder bleve kun 4 komplette, og det blev derfor paa den næste Generalforsamling besluttet, at Halvdelen af Repræsentanterne skulde være tilstrækkelig til at danne et Møde, som kunde tage gyldige Beslutninger. Etatsraad Olsen skulde besørge et Signet stukket. Han var noget uvis om, hvilken Form der var den rette for Indskriften; han ønskede, at den skulde lyde saaledes: „Samfundet for den danske Literaturs Fremtarv“, men gav efter for plurima vota.

Den litteraire Virksomhed indskrænkede sig til at forkaste 2 indkomne Afhandlinger og til den 20. November at udsætte følgende Prisopgave; „Hvorledes har af det fælles Modersprog, det Islandske, Skriftsproget uddannet sig i de tre nordiske Riger, og i Særdeleshed i Danmark?“⁸

Den første aarlige Generalforsamling*) afholdtes

*) Generalforsamlingerne holdtes i Københavns Brandforsikrings-Societets Lokale paa Raad- og Domhuset, Repræsentanternes Møder holdtes i Enighedsselskabets Lokale.

den 5. Februar 1828.⁹ Den blev indledet af Hauch — og det Samme skete altid, saalænge han var Formand — med en patriotisk Tale i Anledning af Kongens Fødselsdag, hvorefter han gav Sekretairen Ordet for at aflægge Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar. Blandt de Repræsentanter, som valgtes paa denne Generalforsamling maa nævnes Professor, Rektor *Nissen* og Postdirekteur *D. Monrad*.

Virksomheden i 1828, om hvilken Regnskab blev aflagt paa Generalforsamlingen den 3. Februar 1829, gik ud paa Følgende: Samfundet tilstod Professor *Nyerup* 100 Rdl. Sedler til Hjælp til Udgivelsen af *Peder Lollers* Ordsprog, imod at 20 Exemplarer bleve afgivne til Samfundet til Fordeling blandt de offentlige Stifts- og Amtsbibliotheker; *Nyerup* renoncerede aldeles paa Honorar for sit Arbejde, der udkom ved Subskription af 95 Subskribenter foruden Samfundet. Prisopgaven, som var udsat i 1827 og for hvilken Terminen var bleven forlænget til Udgangen af 1828, blev besvaret, og det indkomne Arbejde blev kjendt værdig til den udsatte Pris. Navneseddelen blev aabnet paa Generalforsamlingen, Forfatteren var Seminarielærer *Niels Matthias Petersen*, Prisen var 100 Rdl. Sølv.*) Formælingen

*) Petersens fortræffelige Værk udkom i to Dele, 1829—30, trykt hos Schultz paa den Gyldendalske Boghandels Forlag. I Fortalen til første Del har Forfatteren paa en smuk Maade udtalt sig om Samfundet og dets Bestyrelse; han nævner „vor Literaturs Veteran Prof *Nyerup*“ som den, der først opmuntrede ham til at behandle dette Æmne.

den 1. November 1828 imellem Prinds Frederik Carl Christian og Prindsesse Vilhelmine gav Anledning til at en ny Prisopgave blev udsat, til hvilken *Nyerup* forfattede et Program; dette blev trykt i 1000 Exemplarer, som paa Formælingsdagen omdeltes til Medlemmerne og ellers blev uddelt i rigeligt Maal. Det var nemlig blevet et lille Festskrift fremkaldt ved den glædelige Begivenhed. Programmet, nitid trykt hos Popp, 31 SS. stort, har følgende Titel: „Om Literaturens Tilvæxt under de tre danske Konger Frederik V., Christian VII. og Frederik VI. Et i Anledning af den høje Formælingsfest den 1. Novbr. 1828, ved Samfundet til den danske Literaturs Fremme udsat Prisspørgsmaal“. *Nyerup* havde i al Korthed gennemgaaet de væsentlige Momenter, som gav den valgte Periode sin videnskabelige, litteraire Karakter, og havde navnlig dvælet ved Trykkefrihedens Betydning. Prisen var for den bedste Afhandling 200 Rdl. Sølv, og for den, som tilkjendtes Accessit, 100 Rdl. Sølv. Medens *Rahbek* i sit Tidsskrift *Tritogeneia*¹⁰ gav et langt anbefalende Udtog af Programmet, gjorde Professor *Jens Møller* *Nyerups* Dom om Christian VI. og hans Regjeringstid til Gjenstand for en skarp Kritik.¹¹ Han var misfornøjet med, at det ikke i Programmet var blevet sagt, hvilke Mænd der skulde bedømme Besvarelserne af Opgaven, thi de, der havde sat deres Navne under Indbydelsen, vare tildels ikke litteraire Mænd, og han gjorde opmærksom paa, at det vilde være rigtigere, at udsætte faa

større Præmier end flere smaa. Hertil knyttede han det Forslag, at Samfundet skulde udsætte en Præmie paa 4—500 Rdl. for en fuldstændig dansk Literaturhistorie saa stor som et Par Oktävbind.

I Aaret 1829 udkom første Del af Petersens Sproghistorie. Samfundet modtog 20 Exemplarer af dette Skrift til Fordeling mellem de offentlige Provindsbibliotheker, et Exemplar sendtes tilligemed Nyerups Udgave af Peder Lolle til det kongelige norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem, med hvilket en literair Forbindelse ønskedes knyttet. Da ingen Afhandling var indkommen, fornyedes den literaire Prisopgave, men den blev ikke besvaret, og en ny Prisopgave blev udsat den 17. December 1829: „En systematisk Udvikling af de gamle Nordboers Forestillingsmaade om den dem bekjendte Verden fra de ældste Tider af indtil Udgangen af det trettende Aarhundrede“.

I dette samme Aar døde af Samfundets Stiftere Nyerup, 28. Juni, og Müller, 7. September, og af dets første Repræsentanter Olsen, 9. Maj, og Weinwich, 2. Maj. Pladsmajor *Clementin* blev Müllers Efterfølger som Kasserer. I Skriftkommissionen indtraadte Konferentsraad *Schlegel* som Formand og Geheime-Arkivarius *Finn Magnusen*; Professorerne Nissen, Rafn og Rask vare de øvrige Medlemmer af den.^{1 2}

En „Beretning om Samfundet til den danske Literaturs Fremme for dets Tilværelses første tre Aar 1827. 1828. 1829. Udgiven af F. Thaarup“ udkom i 1830, 32 SS.

I Aaret 1830 blev anden Del af N. M. Petersens Sproghistorie udgiven. Samfundet udbetalte ham 100 Rdl. Sedler som Bidrag til Trykningen. Dr. juris *G. L. Baden* modtog 200 Rdl. Sedler til Hjælp til Udgivelsen af sin Danmarkshistorie. Samfundet besluttede paa sin Bekostning at udgive et Skrift af afdøde Adjunkt *Krejdahl*: „Pananalysis eller Verdens Dynamik“. 100 Exemplarer skulde tages til Disposition for Samfundet, Resten af Oplaget tilhøre Forfatterens Familie.

Det viste sig allerede nu, at det faldt Bestyrelsen vanskeligt, at finde den rette Vej at slaa ind paa, for at virke til den danske Literaturs Fremme. I Repræsentantmøderne forhandlede om, hvad der kunde gjøres til Gavn for Samfundets Fremtid, f. Ex. ved at lade Forelæsninger holdes, at udsætte nye Prisopgaver. Et Medlem af Skriftkommissionen foreslog som Opgave: „den danske Digtekunsts Historie i store Omrids og i visse Perioder, saasom Skaldetiden, den romantiske eller Kæmpevisernes (ved Indflydelse af de tydske Minnesangere), den psalmistiske eller den ved Kirkereformationen bevirkede Forandring, den ny Retning Holberg gav den, den tullinske og de norske Digteres og deres mangfoldige Efterfølgeres, den Evaldske og hans Skole.“ Men man besluttede, at lade disse Foretagender bero. Som nye Medlemmer af Repræsentantskabet indtraadte paa Generalforsamlingen den 1. Februar 1831 Regimentskirurg *Mansa*, Pastor *Visby* og Overkrigskommissair *Fick*. Den 22. April 1830 døde

Rahbek, som fra først af havde været Medlem af Skriftkommissionen.

I et Repræsentantmøde, afholdt den 10. Januar 1832, tilkjendtes Registrator *N. M. Petersen* den udsatte Pris¹³ for et Arbejde om den gammelnordiske Geografi. Prisen var 200 Rdl. og Understøttelse til Værkets Trykning. Digteren *Bredahl* modtog Tilsgagn om 100 Rdl. som Understøttelse til Udgivelsen af femte Bind af hans dramatiske Scener. . Anledningen hertil var en Skildring af *Bredahls* sørgelige økonomiske Forfatning og en Opfordring om at komme den trængende Digter til Hjælp, som var indrykket i Dagen.¹⁴ Paa given Anledning fra nogle af Samfundets Medlemmer lod *Bredahl* udgaa en Subskriptionsplan paa femte Del af sine dramatiske Scener, hvilken indledes med disse Ord: „Ved Understøttelse af Samfundet til den danske Literaturs Fremme ser jeg Undertegnede mig i Stand til atter at betræde den literaire Bane.“¹⁵

Af Hensyn til Samfundets „svage Evner“ og til de betydelige Udgifter, som krævedes til de literaire Arbejder, der allerede vare begyndte ved dets Understøttelse, indskrænkedes Virksomheden i Aaret 1832 til at understøtte Stud. theol. *J. P. F. Königsfeldt* med 200 Rdl. til Udgivelsen af hans genealogiske Tabeller over Danmarks, Norges og Sveriges Kongefamilier, mod at erholde 30 Exemplarer til Uddeling til Provindsbibliothekerne. Medlemsantallet, som i Aaret 1829 havde været 148, gik i 1832 ned til 114. Grunden til, at kun faa nye Medlemmer ind-

traadte i Samfundet, mente man navnlig maatte søges deri, at „her ere saa mange Selskaber, som vel næsten alle have Tillokkelser, og paa en Maade give et Slags reelt Vederlag for Kontingenterne, hvilket derimod savnes ved at indgaa i dette Samfund“. For at opmuntre til at indtræde som Medlem, besluttedes at foretage en Bortlodning af Bøger blandt Medlemmerne; herved haabedes det, at Interesse vilde vækkes for Samfundet, og at man vilde gavne Bogafsætningen. Det blev vedtaget, at anvende 200 Rdl. Sedler til at købe omtrent 100 Bind af gode, nye, originale danske Skrifter. De bleve indbundne (Indbindingen kostede 38 Rdl. 76 Sk.) og bortloddedes i 25 Lodder paa Generalforsamlingen afholdt den 12. Februar 1833. En Liste over disse Lodder med Reglerne for Udlodningen og en alfabetisk Fortegnelse over Medlemmerne var bleven trykt og omdelt. Paa samme Generalforsamling optoges Overkammerherre *Hauch* som Samfundets første Æresmedlem; han vedblev at beklæde Pladsen som Formand. Som nye Repræsentanter valgtes Sekretair *J. Deichmann*, Archiater *Schønberg* og Pastor *Gad*, de to sidste bleve Medlemmer af Skriftkommissionen; denne tabte et af sine ældste og bedste Medlemmer i Rask, som døde den 14. November 1832.¹⁶

I 1833 udkom: „Beretning om Samfundet til den danske Literaturs Fremme for dets 4de, 5te og 6te Aar 1830. 1831. 1832. Udgiven af F. Thaarup“. 46 SS.

I Juli 1834 udkom Fortsættelsen af denne Be-

retning, for Aaret 1833, fra S. 47—62 med eget Titelblad,*) i hvilken der gjordes Rede for hvad der var udrettet i det nævnte Aar: ¹⁷ første Del var udkommen af N. M. Petersens gammelnordiske Geografi; ligeledes Krejdahls Pananalysis med en Biografi af Forfatteren ved N. M. Petersen, af hvilket Skrift Samfundet havde modtaget 75 Exemplarer (en gunstig Omstændighed gjorde det nemlig overflødigt, at Samfundet bekostede det udgivet), endvidere Königsfeldts genealogiske Tabeller, 24 Tabb. Desuden havde Samfundet givet 200 Rdl. Sedler til Udgivelse af Værket: Fædrelandsk Nekrolog eller Efterretninger om bekjendte og berømte Afdøde i Tidsløbet fra 1821 til 1830 Aars Udgang ved *Thaarup*. I Repræsentantmøder var der forhandlet om at sætte en ny Bortlodning af Bøger i Gang, men det blev opgivet. Paa Generalforsamlingen, afholdt den 11. Februar 1834, mødte kun 17 Medlemmer; som nye Repræsentanter valgtes her Professor, Dr. *Otto* og Prokurator *Haaagen*.

Den sidste Beretning fra Samfundets første Periode om Aaret 1834 er dateret 25. Februar 1835; den gaar fra S. 63 til S. 80 og har Titelblad som den nærmest foregaaende. Den indeholder to Vidnesbyrd om, „hvor gavnligt et saadant Sam-

*) „Samfundet til den danske Literaturs Fremme. Beretning for 1833.“ Alt tidligere for Samfundet Trykt udgik fra det *Poppske* Bogtrykkeri. Beretningen for 1833 er trykt hos Bog- og Nodetrykker *J. D. Quist*, som fra nu af blev Samfundets Bogtrykker.

fund kunde være“. Den *Gyldendalske* Boghandel skulde forlægge Petersens Haandbog i den gamle nordiske Geografi; den fik frit Manuskript, men Forfatteren maatte bidrage 5 Rdl. Sedler pr. Ark til Trykningsomkostningerne, for 20 Ark udgjorde det 100 Rdl. af de 150 R., som Samfundet havde udbetalt ham.¹⁸ Petersen havde forespurgt, om Resten, 50 Rdl., skulde anvendes til anden Del; der svaredes ham, at denne Sum tilhørte ham selv, imod at Samfundet fik 20 Exemplarer af den færdige første Del. Til anden Del tilstodes ham en ligesaastor Sum til Anvendelse paa lignende Maade, Kortene, som skulde følge med anden Del, vilde Samfundet bekoste. Denne anden Del skulde udkomme i 5 Hefter. Boghandler *Reitzel* havde paa taget sig Forlaget af Thaarups „Fædrelandsk Nekrolog“, Subskriptionsplanen var udsendt, men kun 1 Subskribent havde meldt sig. *Reitzel* opgav derfor Forlaget, og Forfatteren bestemte sig til selv at være Forlægger. Disse to Tilfælde ere meget betegnende baade for Tiden og for Samfundet. Man kunde ventet, at dette, som dog besad nogen Kapital, havde ydet rigere Understøttelser og gjort sig mere Umage for at opsøge Forfattere, som trængte til Hjælp, eller at det selv havde paa taget sig at udgive et eller andet dansk Skrift, Samfundets Love havde jo netop stillet dette som en af dets Opgaver. Men det skete ikke.

Samfundets Virksomhed havde i det sidste Aar indskrænket sig til det mindst mulige. Man følte,

at paa denne Maade kunde man ikke vedblive at lade det gaa.

I Begyndelsen af Aaret 1835 forhandlede i flere Repræsentantmøder om, hvorledes Samfundet kunde udvide Omraadet for sin Virksomhed, og man blev enig om at omorganisere det. *Thaarup* indsendte den 11. Januar et Brev til Repræsentanterne, i hvilket han pegede hen paa forskjellige Veje, man kunde slaa ind paa: nye Prisopgaver, Bortlodning af Bøger, Tilbud af Honorarer for Arbejder, som man skulde opfordre Videnskabsmænd til at skrive (saaledes Frederik den Andens Historie, populaire Behandlinger af statsøkonomiske Æmner, et dansk Boglexikon), Forelæsninger for Medlemmerne i Vintermaanederne, Udgivelsen af et mindre, navnlig et æsthetisk Arbejde, som hvert Aar skulde omdes til Medlemmerne, Fortsættelse af Værker, hvis Udgivelse var bleven standset, smukke Udgaver som Quartudgaverne af Peder Paars og Niels Klim. „Ingen Hvile eller Opløsning!“ Dette Brev blev trykt og omdelt til Medlemmerne.¹⁹ I samme Møde, i hvilket det var blevet forelagt, fremkom et anonymt og udateret Forslag om at suspendere Samfundets Virksomhed i flere Aar. *Thaarup*, utrættelig for at bringe Samfundet paa Fode, skrev da et nyt Brev til Repræsentanterne, dateret 19. Januar, i hvilket han udtalte sig om Prisopgaverne og navnlig om, hvorledes Samfundet bedst burde reorganiseres: hvert Fjerdingaar kunde holdes en Forsamling af Medlemmerne, hvilken skulde indledes saaledes,

at „intellektuel Nydelse ved en Forelæsning eller paa anden Maade ydes de Mødende, og at der drages Omsorg for at de finde Interesse og Tilfredshed i Sammenkomsten“; Samfundet skulde styres af en Direktion, en Skriftkommite og en Lovkommite, bestaaende af 3 eller 5 Medlemmer, der skulde varetage Lovenes Overholdelse og behandle Forslag fra Direktionen om Forandringer i dem. I det første Fjerdingaarsmøde skulde forelægges en Virksomhedsplan for Samfundet i det løbende Aar og Udkast til et Budget til Overvejelse og Betænkning. Virksomheden skulde gaa ud paa: Udsættelse af Prisopgaver, Understøttelse af litteraire Foretagender, Udgivelse af et ældre Nationalværk. Under alle disse Forhandlinger arbejdede man paa at faa Medlemsantallet forøget, hvilket ogsaa lykkedes, idet Tallet fra 103 den 3. December 1834 steg til 163 den 25. Februar 1835.

Thaarups to Breve bleve trykte i den ovenfor nævnte Beretning for 1834, S. 71—80. Alle Beretningerne bleve samlede til en lille Bog med Titel: „Beretning om Samfundet til den danske Literaturs Fremme, dets Virksomhed, Kassevæsen og Fremskridt i de første otte Aar fra sammes Stiftelse til 1834 Aars Udgang. Udgiven af F. Thaarup, Etatsraad, Medlem af og Sekretair ved Samfundet“. ²⁰

Det endelige Skridt til at foretage en Omdannelse af Samfundet skete derved, at Formanden under 24. Februar 1835 udsendte til Medlemmerne en Indbydelse til at møde paa en Generalforsamling

den 3. Marts 1835 for at diskutere et nyt redigeret Lovudkast samt vælge ny Bestyrelse og Skriftkommite, da alle hidtilværende Embedsmænd og Repræsentanter nedlagde deres Embeder den 3. Marts. Indbydelsen, som blev aftrykt i Dagen,²¹ indeholdt et kort Program for det Væsentlige af de nye Love, hvilke tillige bleve omsendte til Medlemmerne: Samfundet bør herefter selv bestyre sine Anliggender, hvert Medlem bør herefter give Stemme til enhver Sag af mindste Betydning, hvert Medlem bør selv umiddelbart vælge Embedsmændene og deres Medbestyrere. Pastor *Visby* vilde indlede Mødet med en Tale.

Denne Generalforsamling blev afholdt paa sædvanligt Sted til fastsat Tid.²² Hauch aabnede Mødet, Visby holdt en Tale om „en Literaturs særegne Betydning som det troeste Billede af et Folks og sin Tidsalders aandelige Tilstand“. I denne Tale udviklede han, at Oversættelser og Stridsskrifter ikke bør henregnes til den egentlige Literatur, og fremhævede, hvor konsekvent Samfundet havde handlet, idet det fornemmelig havde søgt at befordre den danske Literatur ved Fremkaldelse og Udgivelse af gode historiske Værker. Derefter bleve Lovene diskuterede og vedtagne, omtrent som de vare foreslaede.²³ Saameget som muligt var bevaret af de gamle Love, saaledes den første Paragraf om Samfundets Øjemed, og de Paragrafer, der havde faaet kongelig Konfirmation. Iøvrig havde man optaget de fleste af Thaarups Forslag til en Re-

organisation. Samfundet skulde have en Bestyrelse paa 7 Medlemmer, valgte af Generalforsamlingen, — først skulde vælges Formand, Viceformand og Sekretair, derefter de fire andre Medlemmer, — og en Skriftkommission af 5 Medlemmer. Aarlig skulde holdes 3 eller 4 Generalforsamlinger, den ene altid paa Samfundets Stiftelsesdag, den 28. Januar. Paa den første Generalforsamling skulde gives en Generaludsigte for det hele forløbne Aar, samt over Samfundets Status, og Regnskabet fremlægges. Derefter skulde der fremlægges en Plan for Selskabets Virksomhed i det kommende Aar. „Da det bør være en Grundsætning, at Samfundet selv deltager i sine Anliggenders Bestyrelse, bør Generalforsamlingen selv fastsætte, hvilke Foretagender der bør være Gjenstand for Selskabets Virksomhed i det kommende Aar, dog naturligvis saaledes, at det forbeholdes senere Generalforsamlinger at gjøre de Forandringer, som maatte findes nødvendige.“ Den første Bestyrelse kom til at bestaa af: *Hauch*, Formand, *Abrahamson*, Viceformand, *J. Collin*, *C. F. Brorson*, *D. Monrad*, *H. C. Ørsted*, *Kolderup-Rosenvinge*, Sekretair. Den første Skriftkommission kom til at bestaa af: *Werlauff*, *Finn Magnussen*, *L. Engelstoft*, *P. O. Brøndsted* og *Molbech*. Samfundets Kasserer blev *J. Deichmann*. — En Beretning om Forhandlingerne paa dette Møde blev efter Generalforsamlingens Beslutning offentliggjort.²⁺

Saaledes var man nu kommen over Samfundets første Krise; man havde faaet et forøget Medlems-

antal, nye Love, ny Bestyrelse, og man havde modtaget fra den aftraadte Bestyrelse en Kassebeholdning af 1587 Rdl. 19 Sk. R. S., 465 Rd. 79 Sk. S. og T. Det skulde da synes, at det Haab, som Hauch i den ovenfor omtalte Indbydelse havde udtalt, vilde blive opfyldt: „at Samfundet med fornyet Kraft vil gaa en større og mere udbredt Virksomhed imøde“.

Men dette Haab gik ikke i Opfyldelse. Alt hvad der udrettedes i Aarene 1835—38 indskrænkede sig til Følgende: den 11. Maj 1835 foredrog *Molbech* paa en Generalforsamling et Mindeskript over afdøde Biskop P. E. Müller; ⁵ den 19. November s. A. talte *L. Engelstoft* om „nogle Hovedtræk i vor Tidsalders Karakter med Hensyn til videnskabelig Stræben og Virken“. Generalforsamlingen den 6. Februar 1836 indledede *H. C. Ørsted* med et Foredrag om „Danskhedens Væsen med særdeles Hensyn paa de falske Forestillinger, hvortil misforstaaet Nationalaand har givet Anledning“, ²⁶ og Generalforsamlingen, afholdt den 9. Februar 1837, indledede Professor *Brorson* med et Foredrag om „Folkenes Længsel efter en bedre Tilstand“. I Aaret 1836 udgav Samfundet paa sit eget Forlag og til Omdeling blandt Medlemmerne Hr. *Michaels* Rimværker ved *Molbech*. *Christian Wilster* fik i 1835 og 1836 Understøttelse til Udgivelsen af sin Oversættelse af *Iliaden* og *Odysseen*, idet Samfundet subskriberede med 150 Rdl. paa 50 Exemplarer af

hvert Skrift, hvilke Exemplarer udloddedes til Medlemmerne. Dr. *Hübertz* fik i 1835 200 Rdl. til Hjælp til Udgivelsen af sit Skrift om Aarhus, og Cand. juris *Behrmann* fik en Hjælp af 100 Rdl. til Udgivelsen af sit Prisskrift om Forholdet mellem Danmark og Polen i Tidsrummet fra Valdemar den Fjerde til Christian den Fjerde.²⁷

Prisopgaverne sattes ikke ganske til Side, i Aaret 1836 blev en saadan stillet. Prisen var 100 à 200 Rdl. foruden Subskription paa 10 à 20 Exemplarer. Opgaven var en topografisk Beskrivelse over et Amt, et Herred, et Sogn eller flere i Forning. Det var *Molbech*, som fremkom med Ideen hertil; i sit Forslag*) til sine Kolleger i Skriftkommissionen fremsatte han et Program for Opgaven, som blev optagen i Bestyrelsens Bekjendtgjørelse om den i Dagen.²⁸ Hans Motivering er meget inter-

*) Dette Forslag, dateret 9. Maj 1835 og renskrevet med *G. F. Lassens* zirlige Haandskrift, er endnu bevaret i Samfundets Arkiv. Af de Paategninger, som de andre Medlemmer af Skriftkommissionen have givet det, kan mærkes *Engelstofts* om det Ønskelige i, at „slige topografiske Arbejder ledsagedes med Grændse-, Situations- eller andre Kort, saavel som med Afbildninger af Monumenter, Runer, ældre og nyere Dragter, ejendommelige Redskaber m. m“, og *Werlauff's*, i hvilken det fremhæves, „at disse Korografier og Topografier ogsaa kunne yde vigtige Bidrag til en grundigere Oplysning af vor Kommunalforfatning end den, der hidtil have“. *Werlauff* var noget i Tvivl, om en saadan Opgave egentlig laa for Samfundet.

essant og fortjener at fremdrages, maaske Opgaven nu efter 40 Aars Forløb kan blive løst. Efter at have omtalt den Betydning, som Topografien har for et Lands Historie, fortsætter han saaledes: „Man er kommen tilbage fra den Forestilling, at et Lands Historie ikke er andet end dets Kongekrønike. Man nøjes i Historien ikke mere med Opregning af politiske Begivenheder, med Regent-Historie og Krigs-Historie, man vil ogsaa kjende *Folkets* Historie, og hvilke Omskiftninger dets Forfatning, dets Karakter, dets Sæder have gennemgaaet. Man er bleven opmærksom paa, at ogsaa *Massen* af Folket betyder noget, og at, skjøndt det vel oftest er i Hovedstæder, Slotte og Paladser, at de politiske Begivenheder danne sig og afgjøres, saa bestaar dog en Nation ikke alene i dens Styrere, dens Embedsmænd, dens Notabler; men at det netop er hin Masse, Almuen, Borger- og Bondestanden, som i Aarhundreder, i Aartusinder har konstitueret Nationen, at det altid er den, hvori de ældste nedarvede nationale Træk længst vedligeholde sig; og at man, i at ville forklare Fortiden gennem historisk Forskning, aldrig bør glemme at jævnføre dennes Udbytte med det levende Arkiv, som Slægt efter Slægt har forplantet sig i Menigmands Folkeliv. Det er derfor ikke blot visse enkelte statistisk-økonomiske Synspunkter (f. Ex. Landvæsenets og Industriens Tilstand), hvorpaa Forfattere af Topografier bør henvende deres Opmærksomhed, men ogsaa paa Egnens historiske Forhold, Traditioner og lokale Sagn, Almuens Karak-

teristik, Sæder, Meninger, Levemaade, bevarede Vedtægter og Skikke, Mindesmærker, Sprogenheder m. m. for at af disses tro Skildring, i Forening med Egnens Naturbeskrivelse, et levende Billede af dens og dens Beboeres hele ejendommelige Skikkelse og Tilstand kan danne sig hos Læseren. Det er ved korografiske Værker af den Art, at ogsaa den Historiker, der ikke kan studere Nationen selv, sættes i Stand til at blive fortrolig med en Mængde nationale Forhold, uden hvilke Historien af et Land saa let gaar over til at blive livløs annalistisk eller udelukkende politisk, og saaledes udsat for at tabe den med Folkets Karakter og Tænkemaade beslægtede Aand og Form, hvorved en Historie alene opnaar og bevarer Popularitet. Af alle danske Historie-skrivere har ingen kjendt det danske Folk saa nøje, saa fortroligt som Holberg; ingen anden dansk Historie er derfor bleven saa populair, saa udbredt, saa meget læst af alle Stænder, som hans.“ — Opgaven blev ikke besvaret.

Det kan ikke nægtes, at det var overordentlig Lidet, hvad Samfundet i disse fire Aar udrettede. Bestyrelsen var i stor Forlegenhed; den saa godt, at Samfundet mere lignede en Død end en Levende, men den kunde ikke udfinde, hvorledes et kraftigere Liv skulde pustes i det. Den lod i Berlingske Tidende²⁹ indrykke en kort Artikel om Sagernes slette Tilstand: Efter Hauchs Død, den 26. Februar 1838, havde man drøftet Forholdene i et Møde af Bestyrelsen, Skriftkommissionen og nogle tilkaldte Med-

lemmer, og paa en Generalforsamling i Slutningen af Maj [den 25.] havde man sagt Medlemmerne, hvorledes Stillingen var; der var kun mødt faa, nogen Beslutning blev derfor ikke tagen, dette opsattes til en ny Generalforsamling, som skulde afholdes i Slutningen af Aaret, hvor det da skulde afgjøres, om Samfundet skulde bestaa eller ophæves, og Kapitalformuen overdrages til et andet beslægtet Selskab. Et Vidnesbyrd om, hvorledes man fra anden Side tænkte om disse Planer, foreligger i en lille Pjece: „Om Samfundet til den danske Literaturs Fremme, om Vigtigheden af dets Loves Overholdelse og om offentligt Regnskab. Kjøbenhavn. Trykt hos S. S. Nissens Enke. 1839.“ 8, 8 SS., undertegnet: „Fra nogle af Samfundets Medlemmer“, og dateret den 28de Februar 1838 [o: 1839]. Der udtales i dette Skrift Misfornøjelse med, at Intet blev foretaget, at Regnskabet for 1837 og 1838 ikke var offentliggjort, at Samfundet manglede en Sekretair, der ikke ved mangehaande Kaldspligter idelig og idelig hindredes i at varetage, hvad der udfordredes til Samfundets Tarv. Samfundet, siges der, kan ikke ophæves uden Samtliges Samtykke; Pluralitet af Stemmer kan her ikke gjøre Udslag. Pjecen slutter med de Udraab: „Ingen Opløsning! ingen Indskrænkning i Øjemed! men kjendelig Virksomhed! Ingen Tilsidesættelse i nogen Maade af Samfundets Grundlove! Iagttagelse af den paabudne Offentlighed.“

Torsdag den 21. Marts 1839 afholdtes en Generalforsamling for at forhandle om Samfundets Fremtid,

og kort efter udsendte Bestyrelsen et lille Skrift: „Til Medlemmerne af Samfundet til den danske Literaturs Fremme“, 8vo, 14 SS., dateret den 30. Marts 1839, i hvilket den Meddelelse blev trykt, som Sekretairen, Overrets-Assessor *P. V. Jacobsen* paa Generalforsamlingen havde foredraget om Samfundets Tilstand og om Forsøgene paa at forbedre den: Interessen for Samfundet var ringe, dets Formaal, at fremme Literaturen, uden at indskrænke sig til nogen af dens enkelte Grene, var af et saa stort Omfang, at selv et Selskab med langt mere indre aandelig Kraft og med langt flere pekuniaire og andre Midler vilde have Møje med at virke noget Betydeligt; Samfundets Øjemed maatte begrændses, dets altfor vide Omfang indskrænkes, — de samme Klager og de samme Tanker, som tidligere vare udtalte, og som atter senere bleve fremsatte. Viceformanden, *Collin*, havde udviklet dette i et Bestyrelsesmøde i April 1838, hvor man havde sluttet sig til ham. Paa Generalforsamlingen i Maj antydedes, at man kunde beslutte, at ville virke for den danske historiske Literatur eller for Almueliteraturen eller for den Del af Literaturen, som nærmest gaar ud paa Udbredelsen af Kundskaber, der mere umiddelbart sigte til Indvaanernes Velvære og Velstand. Foruden Bestyrelsen vare kun 4—5 Medlemmer mødte, man enedes om ikke at vedtage noget Endeligt, men at se Tiden an. Efter Generalforsamlingen indkom et Forslag fra Kancelliraad *Deichmann*, som gik ud paa, at Samfundet skulde

indskrænke sig til for sin egen Regning at lade trykke saadanne originale danske Værker, som ikke kunde udgives alene ved Boghandelens Kræfter; disse Skrifter skulde tilstilles hvert Medlem, baade for at skaffe dem udbredte og for at give Medlemmerne et Vederlag for deres Bidrag. Men Forsøget med at udgive Hr. Michaels Rimværker havde ingen Interesse vakt, og vedtog man Forslaget, vilde Samfundets Virksomhed aldeles komme til at afhænge af den i høj Grad usikre Omstændighed, om Skrifter virkelig stadig vilde blive Selskabet tilbudte, der vare værdige til at udgives af Samfundet og kunde interessere Medlemmerne. Da ingen Udvej aabnede sig, havde Bestyrelsen valgt at foreslaa Generalforsamlingen: enten at ophæve Samfundet og overdrage dets Formue til Videnskabernes Selskab, eller at suspendere dets Virksomhed i nogle Aar, og i denne Tid tilstaa den nylig stiftede danske historiske Forening Renten af sin Kapitalformue. Efter at have givet en Oversigt over Samfundets hele Virksomhed og en Meddelelse om dets økonomiske Status gjorde Jacobsen opmærksom paa, at Selskabet hidtil intet Væsentligt havde udrettet for Literaturen, det havde ikke gjort Andet end prøve paa at naa det Formaal, der var opstillet for det, men denne Prøven maatte engang faa Ende. Spørgsmaal om Understøttelse til forskjellige Foretagender (saaledes et Skrift af Pastor *Hansen* om de aarhusiske Biskoper, en Oversættelse af *Euripides* ved Professor *Wilster*) kunde ikke besvares, før Selskabets Skjæbne var afgjort;

derfor havde Bestyrelsen udsat disse Sager, og ligeledes havde den udsat Valg af en Formand og af Bestyrelsesmedlemmer, forsaavidt disse enten ifølge Lovene skulde eller selv ønskede at fratræde.

Foruden 5 af Bestyrelsen mødte 16 af Samfundets øvrige Medlemmer. Man besluttede efter en kort Diskussion, at afholde en ny Generalforsamling 5 Uger efter, og imidlertid at lade Medlemmerne faa en mere speciel Tilkjendegivelse om de Hensillinger, der vare gjorte, i Forbindelse med en saadan Udsigt over Samfundets Stilling, som Sekretairen havde givet. Dette skete ved Udgivelsen af den lille Pjece, hvis Titel er aftrykt ovenfor, og som slutter med at indbyde til en Generalforsamling den 24. April 1839.

Saa afholdtes da denne Generalforsamling (i Brandforsikringens Lokale paa Raad- og Domhuset), som fik afgjørende Betydning for Samfundet. Kun 23 Personer vare tilstede, af disse sad de 5 i Bestyrelsen. Vejret var „sludfuldt“. Bestyrelsen forelagde sine Forslag; med 12 Stemmer (hvoriblandt Bestyrelsesmedlemmernes) imod 11 vedtoges det, at ophæve Samfundet, og med 6 Stemmers Majoritet vedtoges, at overdrage Formuen til Videnskabernes Selskab; ³⁰ flere afholdt sig fra at stemme over Forslaget herom. Samfundet talte da 170 Medlemmer, det ejede en Formue af c. 4000 Rdl., dets Bestyrelse bestod af: Collin, Viceformand, Engeltoft, H. C. Ørsted, Brorson, D. Monrad, P. V. Ja-

cobsen. — Monrad var ikke tilstede paa Generalforsamlingen.

At Samfundet under gode ydre Forhold blev slaaet ihjel, maa vistnok mere tilskrives den Omstændighed, at de Mænd, hvem Bestyrelsen af det var betroet, dels som Helhed stod i fjærnere Forhold til de egentlig literaire Kredse, som det netop kom an paa at kjende, naar der var Tale om at fremme den danske Literatur, dels havde pint sig saa meget med at udfinde, hvilket Samfundets rette Formaals burde være, at de end ikke kunde se det, naar det saa tydelig blev stillet dem for Øje, som det skete ved Deichmanns Forslag. De bleve mismodige, og kunde de end søge nogen Berettigelse til at deltage i en saa voldsom Afgjørelse, som den der blev truffet, i Medlemmernes Tilbageholdenhed og Ulyst til at forhandle om Samfundets Velfærd, saa ligger der dog næsten et Vidnesbyrd om, at de ønskede Selskabet ophævet, deri, at de ikke greb til det eneste rigtige Middel til for deres eget Vedkommende at slippe bort fra alle Vanskelighederne, nemlig at nedlægge deres Mandater og overlade Medlemmerne at vælge en ny Bestyrelse, som kunde forsøge nye Veje, og deri, at de ikke lod forhandle og afstemme over, hvorledes Afstemningen om Samfundets Opløsning skulde foretages, thi derom stod der Intet i Lovene.

Men denne Afgjørelse blev til Samfundets Frelse.

Paa Generalforsamlingen den 24. April var Gehejme-Legationsraad *Peter Oluf Brøndsted* tilstede, han blev Samfundets Redningsmand. Han havde paa Mødet spurgt Bestyrelsen om, hvorledes der skulde stemmes over Forslaget om Samfundets Ophevelse, og havde faaet det Svar af Viceformanden, at simpel Pluralitet af Stemmer var nødvendig, — ingen Diskussion fandt Sted om dette Punkt. Formentlig blev han saa overrasket over Svaret, at han ikke ret fik Tid til at sunde sig over det og gjøre Indvendinger imod det; men da han kom hjem, gik det op for ham, hvorledes man havde handlet. Dagen efter skrev han en lille Artikel om Begivenheden, som blev trykt i den Berlingske Tidende.³¹ I djærve Ord, men aabent og ærligt, udtalte han en stræng Daddel over Bestyrelsen, hvis Medlemmer tildels eller maaske alle vare hans Venner og Bekjendte: han kunde ikke billige, at et Samfund, som var rigt og havde gode aarlige Indtægter, var blevet slaaet ihjel med 12 imod 11 Stemmer, altsaa med 1 Stemmes Majoritet, medens der forredes en Flerhed af $\frac{2}{3}$ Stemmer af Generalforsamlingen for at blive optaget som Medlem i det; Bestyrelsen var desuden ulovlig Bestyrelse den 24. April, thi efter Lovene skulde den tildels være aftraadt forinden — det kunde være tilføjet, at Bestyrelsen i Aar og Dag ikke havde været fuldtallig, og ikke haft nogen Formand, hvilken skulde være valgt af Generalforsamlingen —; det var ikke nødvendigt eller passende for Videnskabernes Selskab, at leve

af Vrag. Samtlige Medlemmer af den forrige Bestyrelse underskrev den 3. Maj et Svar til Brøndsted, som blev indrykket i Berlingske Tidende,³² i hvilket de henviste til de Forhandlinger, som vare førte i et helt Aar, forsvarede deres Handlemaade og navnlig fremhævede, at der intet stod i Lovene, som var imod, at Pluralitet af Stemmer var det Afgjørende paa Generalforsamlinger, Brøndsted havde ikke i fjærneste Maade erklæret sig uenig med Bestyrelsen. Striden fortsattes, Brøndsted skrev et Gjensvar, dateret den 28. Juni³³ og uddelt i særskilte Aftryk, i hvilket han udførlig imødegik Bestyrelsens Artikel.

Men det var ikke tilstrækkeligt at strides med Ord, der maatte handles. Samme Dag, den 28. Juni, indsendtes en Skrivelse³⁴ til Bestyrelsen fra Brøndsted og 15 andre Medlemmer*) med Anmodning om, enten at sammenkalde en ny Generalforsamling til endelig Afgjørelse af Samfundets Anliggender, eller ved en offentlig Erklæring at bemyndige Underskriverne til at foranstalte en saadan afholdt. Den 6. Juli svarede Viceformanden, at, da Samfundet var opløst, kunde dets forhenværende Bestyrelse „ikke indlade sig paa det til den af Hr. Gehejme-Legationsraaden indsendte Andragende“. De 16 Medlemmer besluttede strax at afholde et Møde den

*) De 16 Medlemmer vare: Brøndsted, Deichmann, Hamme-ken, Heise, Langhoff, Mansa, Nissen, Qvist, Rafn, Riis-Lowson, Schultz, Schönberg, Seidelin, Steen, Thomsen, Werlauff.

10. Juli for at aftale den Fremgangsmaade, som videre maatte følges - for at faa Samfundets Skjæbne afgjort. Paa dette Møde vedtoges enstemmig denne Beslutning: „Samfundet til den danske Literaturs Fremme erklæres for permanent og uopløseligt, indtil en næste Generalforsamling enten stadfæster eller ophæver denne Beslutning“. Først skulde der da voteres om, hvilken Pluralitet der skulde udfordres til at opløse Samfundet, dernæst om Samfundet skulde opløses eller bestaa. Til midlertidig Bestyrelse valgtes *Brøndsted*, Justitsraad *Riis-Lowson* og Kancelliraad *Dcichmann*; de skulde paa de 16 Medlemmers Vegne lade udgaa en Kundgjørelse, baade i offentlige Tidender og ved særskilte Aftryk, om disse sidste Forhandlinger. Paa Mødet meddeltes, at Statsminister *Krabbe-Carisius*, Registrator *N. M. Petersen* og Kapitein *Ræder* havde tiltraadt de Sextens Forening, og at Rektor *P. Dorph*, Konsistorialraad *Engelbreth*, Auditeur *C. Hall* og Etatsraad *Withusen* ønskede at optages som Medlemmer af Samfundet. De tre Bestyrere lod i *Berlingske Tidende*³⁵ trykke en: „Kundgjørelse om Samfundet til den danske Literaturs Fremme, fra dets midlertidige Bestyrelse“, hvilken Kundgjørelse ogsaa udkom særskilt.³⁶ Den er dateret den 26. Juli og slutter med en stærk Protest imod Gyldigheden af den med en Stemmes Pluralitet fattede Beslutning om at ophæve Samfundet, med at fremstille, hvorfor denne Beslutning maatte betragtes som formel ugyldig, og med at klage over, at den tidligere Be-

styrelse ikke havde sat nogle af de Forslag i Værk, der vare fremkomne for at skabe en større literair Virksomhed, af hvilke der navnlig pegedes hen paa dette, at Bestyrelsen skulde tage Initiativet til at fremkalde Skrifter, selv forlægge og udgive dem og dele Forfattervirksomhedens Frugter imellem Forfatterne og Samfundets Medlemmer. Kundgjørelsen endte med en Indbydelse til en Generalforsamling, som skulde afholdes Tirsdagen den 6. August Kl. 6 i nederste Høresal Nr. 3 i den nye Universitetsbygning. Til de Medlemmer, som ikke kunde møde ved Generalforsamlingen, blev der udsendt et Cirku-laire, dateret 26. Juli,³⁷ som skulde tilbagesendes senest den 4. August; det var indrettet som Stemme-seddel til at forsynes med Navns Underskrift under en Formular, enten Vedkommende vilde, at Samfundet skulde vedblive eller opløses.

Den forrige Bestyrelse (Collin, Monrad, Brorson, Ørsted, Jacobsen)³⁸ lod nu en Erklæring, dateret den 30. Juli, indrykke i Berlingske Tidende; den blev ogsaa trykt særskilt og omsendtes til Samfundets Medlemmer. Det fastholdtes, at Sagen var lovlig afgjort; en kort Rekapitulation af hvad der var sket blev givet; det udtaltes, at det var klart, at „Bestyrelsens Formening“ om den ved simpel Pluralitet skete Afgjørelse var rigtig, ikke den mindste Indvending var bleven ytret herimod; det Møde, som intenderedes, var en Uting, det kunde kontra-balanceres ved et andet Møde, sammenkaldt af nogle

andre Medlemmer i modsat Retning, og Spørgsmaalet kunde blive et Stridsæble i det Uendelige.

Pressen deltog kun Lidet i hele denne Diskussion. Interessen havde paa den Tid, Samfundet blev opløst, været draget andensteds hen, den 22. April 1839 holdtes den bekjendte Fest paa Skydebanen, hvor en Guldpokal overraktes Algreen Ussing. Kun i *Kjøbenhavnsposten*³⁹ blev Sagen drøftet i en Artikel: „Om Samfundet til den danske Literaturs Fremme“, i hvilken man ganske billigede de Sextens Opfattelse og erklærede Beretningen om at ophæve Samfundet „for en ren Uting, der, som saadan, ingen forbindende Virkning kan have for Selskabets Medlemmer“.

Generalforsamlingen afholdtes den 15. August 1839. Med betydelig Majoritet vedtoges, at Samfundet ikke kunde anses lovlig opløst, men burde fortsætte sin Virksomhed. En Bestyrelse, bestaaende af *Brøndsted, Werlauff, Riis-Lowson, Deichmann, Mansa, Rafn* og *Hall*, valgtes og bemyndigedes til at foretage de Skridt, som maatte blive nødvendige for at det rekonstituerede Samfund kunde komme i Besiddelse af sine Kapitaler, sit Arkiv o. s. v. Den 30. Oktober blev atter en Generalforsamling afholdt, paa hvilken der forelagdes „Forslag⁴⁰ til Samfundets fremtidige Virksomhed, fra dets provisoriske Bestyrelse“, nærmest udarbejdede af *Werlauff, Rafn* og *Deichmann*, og hvor der blev givet Oplysning om de Forhandlinger, som vare indledede med Videnskabernes Selskab om at faa Kapitalen og Arkivet

udleverede. Disse Forhandlinger førte til en Overenskomst, ifølge hvilken Samfundet fik Tilsagn om Renterne af Kapitalen for det første i fem Aar. De fortsattes fremdeles og førte endelig til en ny Overenskomst, som blev sluttet den 20. Januar 1840, og ved en kongelig Resolution af 20. April 1840 stadfæstedes Overdragelsen til Videnskabernes Selskab af det ældre Samfunds Formue, saaledes: „at denne Kapital bestyres som et særegent fra Videnskabernes Selskabs øvrige Formue adskilt Fond“. Arkivet blev udleveret. Herom blev der givet Medlemmerne Meddelelse paa en Generalforsamling, afholdt den 31. Januar 1840.⁴¹

Hine Forslag gik ud paa, atter at begrændse Samfundets Formaal og at give dets Virksomhed en bestemtere Retning. Samfundet skulde indskrænke sig til „for egen Regning at lade trykke gode originale danske Værker, især saadanne, som ikke ved Boghandelens Kræfter alene kunne udgives“. Et Exemplar af de udgivne Skrifter skulde tilstilles hvert Medlem, og man skulde vedtage, saaledes som Professor *Flor* i et Andragende af 10. April 1839 havde foreslaaet, at et Antal Exemplarer af dem, som et Bidrag til dansk Literaturs Udbredelse i Hertugdømmet Slesvigs dansktalende Del, blev afgivet til den for dette Øjemed nylig oprettede Forening. Et passende Honorar skulde gives Forfatterne; indkom ikke Skrifter, som egnede sig til Udgivelse af Samfundet, maatte Bestyrelsen gjøre sig Umage for at fremkalde saadanne ved at paavise Savn i

Litteraturen, og ved at henvende sig til Skribenter af erkjendt Dygtighed, der antoges at kunne og ville afhjælpe dem. For at tilvejebringe Ensformighed skulde vælges et bestemt Format til samtlige Skrifter, der herefter bleve udgivne fra Samfundet.

Paa den Generalforsamling, som afholdtes den 22. Oktober 1840, kunde Bestyrelsen allerede forelægge det første litteraire Arbejde, som blev udgivet af det rekonstruerede Samfund, nemlig: „*Christian Falsters Satirer med en Afhandling om Digterens Levnet og Skrifter udgivne og ved Anmærkninger oplyste af Christen Thaarup*“, 21 Ark. Bogen udkom med følgende Hovedtitel: „Skrifter udgivne af Samfundet til den danske Literaturs Fremme. 1ste Heft. Paa Samfundets Forlag“, med følgende Motto af Pindar, Ol. X., V. 12—14, trykt paa Bagsiden:

Andre Goder timedes Andre,
Thi ved Guddommens Bistand føre
Mange Veie til Hæder —

Bogen indledes med en kort Fortale, undertegnet den 12. August 1840, af Bestyrelsen: *Brøndsted, Riiss-Lowson*, (Etatsraad) *H. Bech, Mansa, Rafn, J. Deichmann, C. Hall*. Der bringes en Tak til alle, „som ere blevne denne til et værdigt Formaals gjenoprettede Forening tro“; Samfundet er udgaaet af al Anfægtelse, det har Fred med Alle og nærer stedse i sit Skjød den Spire til gavnlig Virksomhed i vort skjøne Sprog og dets Skrifters Tjeneste, som nok, maaske, kan voxe frem til kraftig Væxt og til gode Frugter“; der udtales Haab om, at „flere af

vore Medborgere ville forene sig med os for et fælles værdigt Formaal og til at fremme mangt et gavnligt Foretagende.“ Af dette Skrift vedtoges det at forære 50 Exemplarer til den slesvigske Forening til Uddeling i Slesvig. Paa samme Generalforsamling fremkom et Forslag fra Magister *M. Hammerich*, der gik ud paa at nedsætte en Kommite, som skulde undersøge det Spørgsmaal: „hvorvidt det maatte findes hensigtsmæssigt for Samfundet at henvende sin Opmærksomhed paa den danske Boghandels Tilstand og Tarv, og navnlig at foranstalte udgivet og udbredt en Tidende for Anmeldelser af de i den danske Literatur udkommende Skrifter“. Til Medlemmer af en Kommite for at tage dette Forslag under Overvejelse og tillige drøfte Samfundets Love valgtes: Clausen, Algreen-Ussing, Deichmann, Hall og Hammerich.¹² Den 17. November 1840 udsendtes et „Cirkulaire“¹³ fra Bestyrelsen — de 7 forhen nævnte og *Ræder* — til Samfundets Medlemmer, i hvilket Resultatet af Generalforsamlingen den 22. Oktober og det Vigtigste, som i de sidste Maaneder var sket til at fremme Samfundets Formaal, bragtes til deres Kundskab, og hvori de opfordredes, til hver i sin Stilling at benytte deres Indflydelse for at bevirke en Forøgelse af Medlemmernes Antal, „da Foreningen endnu savnede den almene Interesse, som et Samfund til den danske Literaturs Fremme, der tillige er saa fordringsløst og ubekosteligt som vort, ingenlunde burde savne i Danmark“. Af dette Cirkulaires Indhold kan fremhæves

Meddelelsen om Renteudbetalingen fra Videnskabernes Selskab og om Udleveringen af Arkivet, om at Direktionen for det Classenske Fideikommis havde tilsikret Samfundet, ligesom tidligere, et aarligt Bidrag af 100 Rdl., at en ny Oversættelse af *Holbergs* Niels Klim var vedtagen til Udgivelse først i 1841, og at senere i samme Aar vilde udkomme en Udgave af *Holbergs* Epistler med Indledninger og Bemærkninger af *Werlauff*. Medlemsantallet var endnu kun nogle og firsindstyve.

Omsider var man kommen saavidt, at der kunde gives Samfundet en endelig og fast Basis for dets Virksomhed. Et „Cirkulaire“, ⁴⁴ dateret den 23. Januar 1841, blev af Bestyrelsen udsendt til Medlemmerne med Indbydelse om at møde til en Generalforsamling den 6. Februar i Universitetets Auditorium Nr. 3; Forslag til de nye „Vedtægter for Samfundet til den danske Literaturs Fremme“ fulgte med Cirkularet, som tillige indeholdt Dagsordenen. En Interimsfortegnelse over Medlemmerne til Brug paa Generalforsamlingen blev omdelt; ⁴⁵ den viste 84 Medlemmer og 17 Indproponerede. „Forhandlingerne vare ualmindelig interessante og fortsattes under livlig Diskussion til langt ud paa Aftenen.“ De foreslaaede Vedtægter vedtoges og en ny Bestyrelse valgtes. Den første Paragraf af Vedtægterne kom til at lyde saaledes: „Samfundets Øjemed er, at virke til den danske Literaturs Fremme, dels umiddelbart ved at bekoste Udgivelsen af Værker af Betydenhed for Literaturen, navnlig saadanne,

hvis Udgivelse ad anden Vej maa antages at være forbunden med Vanskelighed, og dels middelbart ved Foretagender, sigtende til at fremme Kundskab til Literaturens Frembringelser og befordre Udbredelsen af disse“. Ved at fastsætte Formaalet saaledes, kom man noget bort fra den ubestemte og vage Form, i hvilken Samfundets Virksomhed var bleven omtalt i de ældre Love; men den middelbare Side af Virksomheden blev antydet ved saa almindelige Udtryk, at *Fædrelandet* med Rette sagde: Hvorledes man vil virke for at fremme Kundskaben om Literaturens Frembringelser er endnu ikke indlysende, — og det blev det aldrig. Kontingentet blev sat til 2 Rdl., altsaa nedsat til det Halve. Ethvert Medlem skulde uden Betaling have et Exemplar af de Skrifter, som bleve udgivne af Samfundet efter hans Indtrædelse. Bestyrelsen skulde bestaa af 5 Medlemmer, og et af disse udtræde hvert Aar; Formanden skulde vælges særskilt. Bestyrelsen kunde ved Bedømmelsen af Skrifter, hvis Udgivelse maatte være paatænkt, henvende sig til dem af Samfundets Medlemmer, hvis Raad eller Dom den maatte ønske. En af de vigtigste Bestemmelser var den, at der paa den aarlige Generalforsamling skulde „fremlægges en Plan for Samfundets Virksomhed i det begyndte Aar, som indstilles til Generalforsamlingens Afgjørelse“. Denne beholdt altsaa Magten til at fastsætte, hvilke Skrifter der skulde udgives; i mange Aar bleve dens Møder Scenen for livlige Debatter, som kaldte Medlemmerne tilstede i stort

Antal, indtil man tilsidst, da Diskussionerne bleve vel uendelige, fandt sig foranlediget til at træffe Forandring. Til Medlemmer af Bestyrelsen valgtes *Brøndsted, H. N. Clausen, Algreen-Ussing, Hall* og *Deichmann*. Brøndsted valgtes til Formand, Clausen blev Viceformand, Hall Sekretair og Deichmann Kasserer.

I *Berlingske Tidende* blev der givet en kort Meddelelse om Generalforsamlingens Resultat, den slutter med at ønske Samfundet til Lykke og med at udtale Haab om god Fremgang for det.⁴⁶ I *Fædrelandet* omtaltes ogsaa Samfundets Anliggender med megen Venlighed; Bladet benyttede Lejligheden til at ytre Ønske om, at Samfundet vilde anvende Kræfter paa at fremme Skandinaviens litteraire Samfærdsel.⁴⁷

Det var Brøndsteds Fortjeneste, at Samfundet med Sejr gik ud af den alvorlige Krise, i hvilken det anden Gang var blevet bragt. Med den Livlighed, Ihærdighed og ridderlige Ærlighed, som var ham egen, var han traadt op imod sine Venner i den gamle Bestyrelse, havde han samlet andre af sine Venner til at følge sin Fane, og havde han nu efter to Aars vedholdende Bestræbelser og fortsatte Forhandlinger bragt det til, at Samfundet stod fuldt organiseret, i god Gang med at udfolde en ny Virksomhed. Med Rette er han bleven kaldet Samfundets Gjenføder. Han var ikke blot ivrig for at organisere Samfundet og samle nye Medlemmer til det, men ogsaa for at søge Skrifter, som det kunde

udgive. Ja hans Interesse gik endnu videre: han udgav og tilegnede Samfundet sin metriske Oversættelse af Dramaet Agamemnon af Æschylos, som det først var hans Mening at oplæse for Medlemmerne i et overordentligt Møde den 20. November 1841.⁴⁸ I Forordet til denne Oversættelse, som udkom i Begyndelsen af 1842, udstyret med to kobberstukne Omrids efter Flaxmann, og som indheftet i et Omslag med Titel: „Høllensk Nytaarsgave for 1842“ omdeltes til Medlemmerne, siger Brøndsted: „Jeg har tilegnet Samfundet til den danske Literaturs Fremme nærværende Forsøg, ikke blot fordi dette Samfund har bevist mig Tillid og Velvillie, men ogsaa fordi jeg, ved en personlig Bestræbelse, vilde opfordre en Forening, som nu er talrig og fremblomstrende og som tæller saa mange talent- og indsigtfulde Mænd blandt sine Medlemmer, til at overveje, om det ikke, maaske, vilde være godt og overensstemmende med Samfundets Navn og Formaal, at bevirke lignende, maaske langt skjønnere, Bestræbelser til Omplantning af den græske Genius' herligste Frembringelser i vor danske Jordbund“. Paa Samfundets Generalforsamling den 26. Februar 1842,⁴⁹ paa hvilken Brøndsted gjenvalgte til Bestyrelsens Formand, meddelte han, at han havde godt Haab om at kunne tilegne Selskabet en ny høllensk Nytaarsgave, nemlig en metrisk Oversættelse af Choëphorerne af Æschylos; dette Haab blev ikke opfyldt, den 26. Juni 1842 bortkaldtes Brøndsted fra sit virksomme Liv. Snart efter fik

Samfundet en smuk Lejlighed til at mindes sin højt fortjente Formand ved at udgive hans Oversættelse af Æschylos's Trilogi og hans livlige og interessante Skildringer af sine Rejser i Grækenland, hvortil knyttedes en særdeles smuk Biografi af ham, forfattet af Biskop Mynster. Men ved Siden af Brøndsted maa særlig Kancelliraad *Jacob Deichmann* fremhæves som den, hvem Samfundets Fornyelse laa oprigtig paa Hjerte; stadig plejede Brøndsted Raad med ham, den enes Livlighed og Ivrighed forenedes paa det Skjønneste med den andens Ro og Sindighed, og det tør nok siges, at Samfundet væsentlig fornyedes gennem de Kredse, som samledes i disse to Mænds Huse.

Den Vanskelighed, af hvilken tidligere Bestyrelser i Samfundet havde ladet sig beherske, var nu overvunden. Istedetfor at lade Medlemmerne give deres Bidrag til Hjælp for at gode videnskabelige Værker kunde komme frem, som havde mindre eller liden Interesse for de fleste af dem, og istedetfor at bruge Bidragene til at understøtte Udgivelsen af Skrifter, uden at lade dem komme Medlemmerne til Gode, slog man ind paa den fornuftige Vej, at lade hvert Medlem for sit aarlige Bidrag faa gode danske Skrifter af en saadan Natur, at Enhver af den dannede Klasse maatte kunne føle Interesse og Glæde ved at eje dem, at vælge Skrifter, som laa noget fjærnere fra den Literatur, den almindelige Boghandel beskæftigede sig med, endelig at samle en Kapital

til Hjælp for større literaire Foretagender. Deichmann havde — ligesom tidligere Winkel-Horn og Thaarup — set rigtig, da han pegede hen paa en Ordning af Samfundet, som vilde føre til en Virksomhed i denne Retning. Er det end muligt, at den hele Begivenhed med Samfundets Opløsning og Stiftelse paany har vendt Publikums Opmærksomhed hen paa det, og at Stifterne have arbejdet meget for at faa nye Medlemmer indmeldte, saa er det utvivlsomt, at netop de første Skrifter, som Samfundet udgav, kaldte Medlemmer til det.⁵⁰

Det andet Hefte af Samfundets Skrifter*) blev *N. V. Dorphs* Oversættelse af Niels Klim (21 Ark), som udkom 1841; dette Skrift omdeltes til 353 Medlemmer, desuden solgtes 200 Exemplarer, og Arbejdet truede med snart at blive udsolgt. Den tredie Afdeling blev *Schack Staffeldts* samlede Digte, som bleve udgivne af *F. L. Liebenberg* 1843 i 2 Bind, 83½ Ark, Udgivelsen kostede 1464 Rdl.; Publikum tog med Glæde imod dette Arbejde, og Samfundet vandt gjennem det mange Medlemmer. Samme Aar udkom *Hellensk Nytaarsgave* for 1844, indeholdende

*) Under den fælles Titel: „Skrifter, udgivne af Samfundet til den danske Literaturs Fremme“ udkom kun Falsters Satirer, Niels Klim og S. Staffeldts samlede Digte, 1—2. Disse sidste (med Fortsættelser) udkom i grønne Omslag, de førstnævnte tilligemed de Skrifter, som derpaa efterhaanden udkom, vare indheftede i gule Omslag, paa hvilke var trykt en Meddelelse om Samfundets Formaal og Størrelse, om hvilke Skrifter der vare udkomne og om hvilke der kunde ventes.

Æschylos's Trilogie Orestias, metrisk oversat af *Brøndsted* og udgivet af *N. V. Dorph* (dette Arbejde kostede 369 Rdl.). Hvorledes Samfundet fremdeles udvidede sig, og hvorledes det virkede, træder tydelig frem af den Beretning,⁵¹ som blev given paa Generalforsamlingen den 13. Februar 1845 af Samfundets Formand, Pastor, Dr. theol. *P. C. Stenersen Gaul*, som den 31. Marts 1843 var bleven *Brøndsteds* Efterfølger. Alle de Skrifter, som den sidste Generalforsamling havde vedtaget til Udgivelse, vare udkomne: *Werlauffs* historiske Efterretninger om det st. kgl. Bibliothek (28 Ark med 2 Stylografer), Dansk Lydlære og dansk Kjønslære af *I. Levin* (10½ Ark), *Brøndsteds* Forelæsninger over hans Rejser i Grækenland 1810—13, med Portrait, et Kort og en Biografi af Forfatteren ved Biskop Mynster, 2 Dele (68 Ark). Bogladeprisen for disse Skrifter, hvis Udgivelse kostede 2808 Rdl., var 7 Rdl. 16 Sk., de bleve leverede Medlemmerne for deres Kontingent af 2 Rdl. „Den store Tilgang af nye Medlemmer og den store Afsætning af Skrifterne ved Salg (1154 Rdl.) synes at vidne om, at Valget af Skrifterne ikke havde været uheldigt.“ *Brøndsteds* Rejse tilførte Samfundet mange Medlemmer; 750 Exemplarer uddeltes til Medlemmerne, hele Restoplaget blev solgt til en Boghandler imod kontant Betaling til den samme Pris, som Samfundet vilde have faaet ved at sælge enkelte Exemplarer. To Arbejder havde ikke kunnet udgives; det ene var en Biografi af *Schack Staffeldt*, til hvilken nyt Materiale var mod-

taget; det andet var en Biografi af Griffenfeldt (ved *Vedel Simonsen*), en Kommite havde bedømt dette Skrift, men Forfatteren tog det tilbage. Med Hensyn til den fremtidige Virksomhed indeholdt Beretningen følgende Oplysninger: For to Aar siden var der indledet Forhandlinger med Overlærer *Olsen* om en ny Udgave af *Evalds* Skrifter; de vare standsede, men blevne optagne paany, og det var blevet besluttet, at indhente Betænkning af en Kommite om, hvorledes den ny Udgave burde anlægges. Underbibliothekar *Thorsen* var fremdeles beskjæftiget med Forarbejderne til en kritisk Udgave af *Kjæmpeviserne*. *Werlauff* havde gjentaget sit Tilbud om at udgive *Holbergs* Epistler med oplysende Anmærkninger; de forberedende Arbejder vare efter Indstilling til Bestyrelsen overdragne til en bekjendt Literator (*Fr. Fabricius*). Til Generalforsamlingens Approbation indstilledes og vedtoges af den, at udgive *Anders Sørensen Vedels* for-danske *Saxo* med forklarende Lexikon og *Vedels* Biografi, maaske ogsaa en Afhandling om *Vedels* Sprog (omtrent 50 Ark), Hertugdømmet *Slesvigs* Historie, nærmest med Hensyn til de statsretlige Forholds Udvikling, af *Velschow* (c. 20 Ark, dette Værk udkom aldrig), og andet Hefte af *I. Levins* Haandbog i det danske Sprogs Grammatik, nærmest bestemt til Selvstudium, indeholdende hele den danske Nominalbøjning, hvortil Samfundet kun skulde udrede Udgifterne til Papir og Trykning (c. 16 Ark; dette Hefte udkom aldrig). Regnskabet for 1844 viste en Indtægt af 3473 Rdl. 32 Sk.; Aaret sluttede med

en Kassebeholdning af 791 Rdl. 18 Sk.; der regnedes paa en Indtægt for 1845 af 2700 Rdl. Medlemsantallet, som i 1842 havde været 353, i December 1843 over 500, i Juni 1844 620, var nu steget til 818.⁵²

I disse og de nærmest følgende Aar gik flere af de Mænd bort, som havde grundlagt Samfundet; dets Stifter Øst døde den 22. April 1842, J. Michaelsen den 27. Juli 1844, Thaarup den 9. Juli 1845 og Brorson den 17. Marts 1847.

Allerede medens Samfundet bestod i sin ældre Skikkelse, havde *Kolderup Rosenvinge* indgivet et Forslag om paany at udgive Vedels Oversættelse af Saxo, men Forslaget havde ikke fundet Imødekommen hos Bestyrelsen. Den Mand, som nu atter bragte Ideen frem om at udgive dette Værk, var Professor *Christian Winther*. Han havde udtalt, at det ikke blot var en simpel Pligt, at frelse en saadan Nationalskat som dette Sprogværk fra Undergang, men at man ved at gjøre en saa rig og sund Kundskabskilde, der nu kun var kjendt og øst af Faa, tilgjængelig for Mængden, vilde lægge en god Sten til den Dæmning, der skal gjenne for enhver Sproget truende Fordærv. Bestyrelsen greb med Glæde dette Forslag, en Kommite bestaaende af Professor *Hjort*, Underbibliothekar *Thorsen* og Konferentsraad *Werlauff* anbefalede det enstemmig og indstændig; *Molbech* og *I. Levin* interesserede sig for Foretagendet, hvilket de viste ved uopfordrede at ytre sig skriftlig for Bestyrelsen om det; Udgivelsen vedtoges af Generalforsamlingen netop paa Vedels Dødsdag den 13. Fe-

bruar. Alt lod haabe det Bedste. Vedels Text skulde udkomme fuldstændig i 2 Hefter for 1845, og derefter skulde efterhaanden de øvrige Afdelinger følge. Den 24. Februar 1845 kunde Bestyrelsen underrette Medlemmerne om, at Hr. *I. Levin* vilde paatage sig at besørge Udgaven og udarbejde Lexikonnet, at Professor *Wegener* i Sorø vilde skrive Vedels Levnet, at Trykningen vilde begynde senest om 14 Dage, og første Hefte blive færdigt i det indeværende Halvaar. Senere hen paa Aaret kunde Bestyrelsen udsende en Fortegnelse paa nye Medlemmer,⁵³ som vare indtraadte i Samfundet fra 20. Februar til 15. Juli, og som vistnok vare bevægede hertil af Lyst til at eje Vedels Oversættelse af Saxo; Antallet var 149, og af dem vare 62 Disciple, Studenter og Kandidater. Tillige kunde Bestyrelsen meddele, at der ved kgl. Resolution af 10. Juni var tilstaaet Samfundet en Understøttelse af 300 Rdl. aarlig i indeværende og tilkommende Aar til Udgivelsen af Vedels Saxo.

Dette smukke Foretagende, det største og kostbareste, som Samfundet hidtil havde besluttet sig til at udføre, og som begyndte med saa lovende Udsigter, skulde imidlertid give Anledning til megen Fortrædelighed. Grunden hertil var vist den, at man fra alle Sider gik noget for hastig til Udførelsen af det, og Aarsagen til denne Hast var snarest den, at Samfundet, der havde udgivet saa meget i Aaret 1844, stod tomhændet ligeoverfor Medlemmerne, dersom Vedels Saxo ikke udkom i 1845. Bestyrelsen

fastholdt derfor den Beslutning, som en Gang var tagen om Udgivelsesmaaden — med Lempelser paa Grund af Vanskelighed ved at faa Papir og Typer —, medens Udgiveren ønskede den noget forandret. En Forhandling herom mellem Udgiveren og Bestyrelsen stod paa i længere Tid, og endte med, at et Brud indtraadte imellem Parterne. Den 11. December 1845 holdtes en extraordinair Generalforsamling⁵⁴ i Anledning af, at der skulde tages Beslutning om Udgivelsen af Bidragene til Schack Staffeldts Biografi, og her anmeldte Bestyrelsen, at den agtede at udgive de færdige 15 Ark af Vedel. Levin androg paa, at en Voldgiftsdom skulde fældes om hans og Bestyrelsens Mellemværende, hvad denne Sag angik; herpaa vilde Bestyrelsen ikke gaa ind, medens den gjerne saa, at hele Korrespondancen blev fremlagt. „Diskussionen herom gik i det Smaa og Brede, Forsamlingen afbrød den ved at opløse sig.“ Men paa den aarlige Generalforsamling, afholdt den 12. Januar 1846,⁵⁵ vedtoges et Forslag, stillet af Adjunkt *Ostermann* og Redakteur *Ploug*, om at nedsætte en Kommite, som til en extraordinair Generalforsamling skulde afgive Rapport om den Vedelske Sag. Forslaget vedtoges og havde til Følge, at Bestyrelsen strax traadte af. Denne bestod — da Formanden, Dr. theol. Gad, var bleven udnævnt til Biskop over Lolland-Falsters Stift — af Algreen-Ussing som Viceformand, Professor Clausen (da fraværende paa en Udenlandsrejse), Kancelliraad Deichmann, Kasserer, og Overauditeur Hall, Sekretair.

Til Medlemmer af den ny Bestyrelse valgtes Professorerne *Krieger*, *Engelstoft*, *Abrahams* og *N. M. Petersen*.*) Den 14. Maj 1846 underskrevet „Betænkninger afgivne af den til at undersøge de mellem den forrige Bestyrelse i Samfundet for den danske Literaturs Fremme og Candidat Levin stedfundne Forhandlinger nedsatte Komitee,“ hvilke paa Bestyrelsens Foranstaltning bleve trykte⁵⁶ De to Medlemmer af Komiteen, *V. A. Borgen* og *F. W. Knuth*, stillede sig afgjort paa Bestyrelsens Side, det tredje Medlem *N. Høyen* mente, at Bruddet foraarsagedes ved Fejlgreb paa begge Sider, og at Bestyrelsen nok kunde være kommen Levin imøde; paa den ene Side Pirrelighed og Taktløshed, paa den anden Side Ensidighed og Misforstaaelse.

Levin havde imidlertid frasagt sig Udgivelsen af *Vedel*; og i Januar 1846 var det blevet overdraget Sekretair *A. E. Boye* at udgive hvad der stod tilbage. . I August 1846 udkom andet Hefte af *Texten*, i September 1847 *Vedels Levnet af Wegener*, og i Juli 1851 *Glossariet* udarbejdet af Cand. phil. *C. E. Secher*. Levin glemte ikke denne hele Sag. I Aaret 1850 udgav han trykt som Manuskript for

*) I et Brev fra Deichmann til Professor P. Hjort, dat 26. Januar 1846, forekomme flere træffende Bemærkninger om denne Generalforsamling. Følgende Ytring er ret Deichmannsk: „det glæder mig, at Samfundet har faaet en god Bestyrelse og at de samtlige Valgte have tiltraadt“. *C. Nyrop*, *Bidrag til den danske Boghandels Historie*, II, S. 292—93.

Studenterforeningens Medlemmer „En Brevvexling“,⁵⁷ i hvilken han offentliggjorde en Del Breve henhørende til den videre Korrespondance om Vedel, ledsagede af Kommentarer. I det Hele kan det siges, at Samfundet fra den Vedelske Periode af havde i Hr. *Levin* en født Modstander af alle Bestyrelser. Vistnok havde han Interesse for Samfundet og dets Virksomhed, men han lod sine Meninger komme frem ensidig og i en meget polemisk og sarkastisk Form, hvad enten det skete mundtlig paa Generalforsamlingerne eller skriftlig i Bladartikler og Pjecer. Levins Navn er paa det Nøjeste knyttet til Samfundets Historie i Aarene 1845—1866.

Abrahams blev Formand i den ny Bestyrelse, han fungerede som saadan, idet han gjenvalgtes, til Marts 1849. Denne Periode var meget mat. Foruden at arbejde paa at tilendebringe de Skrifter, som allerede vare begyndte, naade man kun til at sætte et nyt i Gang, nemlig *Fr. Barfods* Udgave af *Ambrosius Stubs* Digte, af hvilken det første Hefte udkom i 1848.

Med Udgivelsen af Schack Staffeldts Biografi trak det i Langdrag. Det var først vedtaget, at Trykningen af den skulde være fuldendt i Begyndelsen af 1845, men forskjellige Forhold gjorde dette umuligt. Det ny Materiale, der var kommet til, fordrede en særegen Behandlingsmaade, paa Generalforsamlinger i 1845 og 1846 forhandlede der herom, og det vedtoges endelig efter en Kommitebetænkning af *J. L. Heiberg* og *M. Hammerich*, at

udgive hele Materialet som „Samlinger til Schack Staffeldts Levnet, fornemmelig af Digterens efterladte Haandskrifter“. Det kostede megen Vanskelighed at finde en Forfatter, som vilde skrive Digterens Biografi, man henvendte sig forgjæves til *Hertz*, *Thortsen*, *Heiberg* og *Thiele* herom; i Oktober 1849 underrettedes Medlemmerne om, at Professor *Hauch* havde paataget sig at levere den, men han opgav atter sin Beslutning. Endelig tog *Molbech* sig dette Hverv paa. Tredie og fjerde Del af „Schack Staffeldts Samlede Digte“ udkom da tilligemed et „biografisk Udkast“ af *Molbech* og et „Efterskrift“ af *Liebenberg*, i 5 Hefter fra 1846—51. *Molbechs* Biografi af Schack Staffeldt udkom ogsaa som selvstændigt Skrift.

En extraordinair Generalforsamling afholdtes den 21. September 1847,⁵⁸ paa hvilken Underbibliothekar *P. G. Thorsen* valgtes ind i Bestyrelsen istedetfor *N. M. Petersen*, som udtraadte, og hvor der forhandlede dels om „de Schack Staffeldtske Papirer“, dels om de danske Folkeviser, som *S. Grundtvig* ønskede at udgive, hvilken sidste Sag mest optog Interessen i de Aar, *Abrahams* var Formand. Hele Aaret 1848 gik hen, uden at nogen Generalforsamling blev afholdt, de bevægede Tider og Krigen optog alle Tanker. I Begyndelsen af 1848 fremkom en Artikel i *Fædrelandet*,⁵⁹ undertegnet *x. y.*, i hvilken der udtaltes megen Misfornøjelse med Samfundets Virksomhed. Formanden svarede, at saasnart Regnskabet for 1848 var afsluttet, skulde en Generalforsamling blive afholdt. I en ny Artikel fra *x. y.*

udtaltes den Mening, at Samfundet atter gik en Krisis imøde, men Medlemmerne opfordredes til ikke i Overilelse at gaa ud. Samfundet kunde bevares.

Den 14. Marts 1849 afholdtes endelig Generalforsamlingen, paa hvilken en ny Bestyrelse valgtes: Professor *Fr. Lange* som Formand, Magister *C. F. Allen*, *Thorsen*, Cand. theol. *Rousing* og Professor *Ussing*. Det Første, Bestyrelsen tog sig for, var at prøve, om Samfundets Love ikke ved at underkastes en ny Redaktion kunde hjælpe til en livligere Virksomhed. Paa en Generalforsamling, som afholdtes den 31. August 1849⁶⁰ bragtes denne Sag frem. Formanden gjorde opmærksom paa, at Lovene trængte til at faa en bestemtere og tydeligere Form, hvorved der blev bedre Mulighed for en Virksomhed, som kunde tilfredsstille Medlemmerne, der allerede saalænge havde ventet paa Udbytte. Det blev dog opsat, at tage endelig Bestemmelse herom. Men Bestyrelsen var istand til, ved samme Lejlighed at kunne meddele, at flere nye literaire Arbejder kunde sættes i Gang ved Samfundets Bistand, naar Generalforsamlingen gav sit Samtykke dertil. Et Forslag angik Evalds samlede Skrifter. Disse skulde udgives efter det Materiale, som Boghandler *E. L. Thaarup* efter mange Aars flittige Samlen „med ualmindelig Begejstring, Anstrengelse og Opoffrelse“⁶¹ havde bragt til Veje, og ved hvilket det endelig kunde blive muligt, at udgive Evalds Digte i en kritisk Text-

udgave, som var Digteren værdig. Thaarups Broder fhv. Adjunkt *Christen Thaarup* skulde besørge Udgaven; med en Udholdenhed, som ikke stod tilbage for hans Broders, havde han gennemarbejdet det hele Stof. Kun den sidste Haand manglede, for at det første Afsnit af Manuskriptet kunde gaa til Bogtrykkeren, da døde han. Boghandler Thaarup overgav med stor Uegennyttighed Samfundet det forberedte Arbejde og foreslog *F. L. Liebenberg* som Udgiver af det. Planen var den, at Udgaven skulde udgjøre 9 smaa Bind, at Samfundet skulde betale Tryk, Papir og Udgiver-Honorar, Oplaget skulde være 1500 Exemplarer, af hvilke 1200 skulde udleveres strax til Samfundet, og 300 Exemplarer holdes tilbage til nye indtrædende Medlemmer; Exemplaret skulde sælges til Medlemmerne for halv Bogladepris eller 3 Sk. pr. Ark indtil 2 Aar efter Værkets Slutning. Forslaget vedtoges, og den 10. November 1849 undertegnedes Kontrakten mellem Boghandler Thaarup og Samfundet. Et andet Forslag gik ud paa at understøtte den Udgave af *Christiern Pedersens Skrifter*, som Cand. theol. *C. J. Brandt* og Cand. theol. *R. Th. Fenger* ønskede at besørge, og hvortil de hos det kgl. Videnskabernes Selskab havde søgt og erholdt Bistand. Planen var at udgive 4 Bind, og at Samfundet skulde tilskyde 300 Rdl. til hvert Bind. Paa Forslag af Levin vedtoges, at Udgaven skulde udvides til 6 Bind, og at Samfundet skulde give 200 Rdl. til hvert Bind. Medlemmerne skulde have Udgaven for 4 Sk. Arket.

Fremdeles vedtoges, at udgive paa Samfundets Forlag en af Etatsraad *Molbech* besørget Samling af danske Ordsprog og Rim, og endelig at tilstaa det Holbergske Samfund en Hjælp af 400 Rdl., da det ellers ikke var i Stand til at fortsætte sin Udgave af Holbergs Komedier, imod at Medlemmerne af Literatur-Samfundet skulde kunne indtræde i det Holbergske Samfund og erholde de udgivne tre Bind af Holbergs Komedier for en Trediedel af Prisen.

Denne Generalforsamling var talrig besøgt, Forhandlingerne varede fra Kl. 6 til 10. En Meddelelse om dem, dateret 25. Oktober 1849, blev udsendt til Medlemmerne, der tillige kunde anvende den til at tegne sig som Subskribent paa *Christiern Pedersens danske Skrifter* og som Indtrædende i det Holbergske Samfund.⁶²

Paa Generalforsamlingen den 3. Maj 1850⁶³ forhandlede om *S. Grundtvigs Forslag* til en Udgave af de danske Folkeviser.

At udgive disse var en Tanke, som, saa at sige, havde ligget i Luften i en Række af Aar. I en tidligere Tid havde *J. M. Thiele* været beskjæftiget med forberedende Arbejder til en Udgave af dem, assisteret af *F. Fabricius*. For Samfundet laa det som en naturlig Opgave at faa Tanken bragt til Udførelse. Det havde længe staaet paa dets Program, at udgive en kritisk Udgave af Kæmpeviserne, *P. G. Thorsen* havde givet Løfte om at besørge den, men andre Arbejder havde draget ham bort derfra. *S. Grundtvig* havde imidlertid for længe siden taget

fat paa Forarbejderne til en Udgave af Folkeviserne, han havde sat sig for at søge at føre Foretagendet igjennem, og i Februar 1847 udgav han en „Plan til en ny Udgave af Danmarks gamle Folkeviser“ (8vo, 4 Bl.). Planen blev bragt frem for Samfundets Medlemmer paa Generalforsamlingen den 3. Marts 1847. *Molbech* indledede en Forhandling om den og talte imod Planen, nogen egentlig Beslutning toges ikke, da Sagen ikke var indvarslet i behørig Form. Generalforsamlingen nøjedes med at give Bestyrelsen Bemyndigelse til at træffe en Overenskomst med S. Grundtvig om en ny Udgave af Folkeviserne efter den af ham lagte Plan.

Bestyrelsen ønskede, at Udgiveren vilde forelægge en Prøve paa Værket, hvilket ogsaa skete, idet Grundtvig i September 1847 udgav „Prøve paa en ny Udgave af Danmarks gamle Folkeviser, for Samfundet til den danske Literaturs Fremme,“ (4to 16 SS., Ordforklaring paa Omslaget, anden Udgave i December s. A., 46 SS. og 1 S. Ordforklaring). Paa Generalforsamlingen den 21. September 1847 førtes en livlig Diskussion om den foreslaede Udgave af Folkeviserne, *Molbech* og *O. Lehmann* tilraadede at gaa frem med stor Forsigtighed ved dette Foretagende, som let kunde blive for kostbart for Samfundet. Bestyrelsen forsikrede, at den vilde anvende den fornødne Varsomhed, endnu var Intet afgjort. Nu udbrød den mærkelige literaire Fejde om den rette Maade, paa hvilken de gamle Folkeviser burde udgives, Bladartikler og Pjecer fulgte rask paa hverandre, netop paa den Tid, Grundtvig drog som

Frivillig til den danske Hær i Sønderjylland, den 18. April 1848, udgav han selv som et Bidrag til Opgavens Løsning en lille Bog med Titel: „Etatsraad Molbech og Folkeviserne, et Stridsskrift“ (8vo, 82 SS.).

I April 1850 kunde Bestyrelsen meddele Samfundets Medlemmer, at Grundtvig havde fuldendt Forarbejderne til sin Udgave, og at Trykningen kunde begynde, naar de fornødne Pengemidler vare skaffede tilveje. Den foreslog, at den ny Udgave af Danmarks gamle Folkeviser skulde trykkes i et mindre Antal Exemplarer og overlades Medlemmerne til en meget lav Subskriptionspris, og at Bestyrelsen skulde bemyndiges til at ansøge det Offentlige om Understøttelse til Udførelsen af dette Nationalforetagende. Værket antoges at ville udgjøre 150 Ark og at ville koste 7500 Rdl. Oplaget skulde være 500 Exemplarer, Udgifterne skulde tilvejebringes saaledes, at $\frac{1}{3}$ af dem skulde dækkes ved Salg, $\frac{1}{3}$ ved Understøttelse fra Statens Side, $\frac{1}{3}$ tilskydes af Samfundet. Efter nogen Diskussion vedtog Generalforsamlingen denne Plan. 1853 udkom første Bind af „Danmarks gamle Folkeviser“, nu er saavel dette Bind som andet Bind, der udkom 1856, forlængst ude af Handelen. I Aaret 1876 udkom fjerde Binds fjerde Hefte. —

En Uge efter, den 10. Maj 1850, afholdtes en ny Generalforsamling,⁶⁴ for at diskutere Forslaget til nye Love for Samfundet; dette Møde dirigeredes af Professor *Sommer*. Formanden, Professor *Lange*, indledede Forhandlingerne med at fremstille de Mo-

tiver, som havde ledet til at foreslaa Forandring i Lovene, og med at begrunde Forslaget;⁶⁵ det gik — som ved lignende tidligere Lejligheder — ud paa at give Bestemmelserne en Indskrænkning og en snævrere Begrænsning; den Virksomhed, Samfundet nu i flere Aar havde udfoldet, viste, at det var mest nationale Værker, Interessen havde drejet sig om, og denne Retning burde man fremdeles følge. „Vi vare Literaturvenner, et Literatursamfund, hvori Enhver, som havde Lyst, kunde gaa ud og ind, ikke et literairt Samfund med nogensomhelst Adkomst eller Berettigelse til som Samfund at ville influere paa Ordningen og Udviklingen af vort literaire Liv.“ Institutbestyrer *Rimestad* ytrede Misfornøjelse med Udkastet og foreslog Nedsættelse af en ny Kommite for at drøfte det; han støttedes af *Levin* og *H. P. Holst*, men blev imødegaaet af *Rovsing*, *Ussing*, *Formanden*, *Ploug* og *M. Hammerich*, og Udkastet blev vedtaget med nogle Redaktionsændringer. Den første Paragraf i de nye Love kom til at lyde saaledes: „Samfundets Øjemed er at virke til den danske National-Literaturs Fremme ved at bekoste eller understøtte Udgivelsen af Værker af blivende Betydning, saavel ældre som nyere, navnlig saadanne, hvis Udgivelse ad anden Vej er forbunden med Vanskelighed;“ denne Paragraf staar endnu uforandret i Samfundets Love. I Paragraf 2 udtaltes, at „ethvert Medlem faar uden Betaling eller til nedsat Pris et Exemplar af de efter hans Indtrædelse ved Samfundet udgivne Skrifter,“ hvilken

Bestemmelse i samme Form ligeledes endnu staar ved Magt. Det stilledes frit for Bestyrelsen ved Bedømmelse af Skrifter, hvis Udgivelse paatænkte, at henvende sig til Andre, hvis Raad eller Dom den maatte ønske. Fra de tidligere Love bevaredes den Bestemmelse, at Planen for Samfundets Virksomhed skulde forelægges for Generalforsamlingen til dens Afgjørelse. Som en ny Bestemmelse kom til, at en Beretning om de Forhandlinger, som havde fundet Sted paa Generalforsamlingen, af Bestyrelsen skulde meddeles i et offentligt Blad.

Samfundet arbejdede nu i et Par Aar under rolige Forhold og fuldendte eller fortsatte de Skrifter, som vare vedtagne til Udgivelse. 1852 udtraadte Ussing af Bestyrelsen og blev efterfulgt af Pastor *Fr. Hammerich*, valgt paa Generalforsamlingen den 29. Marts.⁶⁶ Formanden omtalte her, at man stod i Forhandling med flere Literatorer om nye Arbejder. Alt var imidlertid endnu svævende, men man haabede, paa en extraordinair Generalforsamling at kunne forelægge Planen til flere Foretagender. Det meddeltes, at Sagen med Grundtvigs Udgave af Folkeviserne endelig var betrygget, idet Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet havde sikret den en Understøttelse af 2500 Rdl.; 400 Subskribenter blandt Samfundets Medlemmer, 100 flere end det var paaregnet, havde tegnet sig. Det vedtoges, at Samfundet skulde skjænke 5 Exemplarer af sine Skrifter til de Mænd, som havde sat sig i Spidsen for Oprettelsen af danske Bogsamlinger i

Slesvig til Fordeeling blandt Kjøbstadbibliotheker, og ligeledes skjænke Studenterforeningen 3 Exemplarer at sende til Studentersamfundene i Lund, Christiania og Upsala. *Levin* foreslog, ligesom paa Generalforsamlingen den 26. Marts 1851,⁶⁷ at Forsamlingen skulde udtale sin Utilfredshed med Bestyrelsen, og at det skulde paalægges denne, inden en vis kort Frist at forelægge en udvidet Virksomhedsplan; hans Forslag blev forkastet.

Paa Generalforsamlingen afholdt den 30. Marts 1853⁶⁸ forelagdes for en stor Forsamling to Forslag til nye Skrifter, nemlig en Haandbog i den danske Literatur fra den ældste Tid indtil Holberg ved Cand. theol. *C. J. Brandt* og den danske Skuepladses Historie ved Professor *Th. Overskou*. Om intet af disse Skrifter toges Beslutning; med Hensyn til det første udtalte Etatsraad *Bloch* det Ønske, at *Brandt* først vilde indgive en nøje artikuleret Plan for sit Arbejde. *Levin* foreslog, at Samfundet skulde udtale for *N. M. Petersen* Ønsket om at blive Forlægger for hans danske Literaturhistorie, hvilket Forslag vedtoges. Den 2. December 1853 holdtes en ny Generalforsamling,⁶⁹ til hvilken 200 Medlemmer havde givet Møde; den lededes af Højesteretsadvokat *Liebe* „med stor Dygtighed og Takt“. Først forelagdes Svar fra Professor *N. M. Petersen* paa den Opfordring, som i Henhold til det tidligere vedtagne Forslag var bleven tilstillet ham. Derefter forhandlede om *Brandts* Haandbog, hvilket Arbejde blev stillet i Bero, og om *Overskous* Theaterhistorie, som ved-

toges til Udgivelse. (Dette Arbejde var anslaaet til 50—60 Ark; de fem Bind, som Samfundet har udgivet af det, udgjør 215 Ark.) Endelig forhandlede om nogle af Professor *Hjort* indgivne Forslag: at der, naar der blev indbudt til Generalforsamlinger, skulde tilstilles Medlemmerne en detailleret Beskrivelse af de Forslag om Samfundets Virksomhed, som skulde forelægges til Antagelse, at det skulde vedtages, at fri Diskussion hører med til Generalforsamlingens Hverv, og at der i den aarlige Regnskabsoversigt skulde meddeles, hvad hvert Værk hidtil havde kostet Samfundet i Honorar, Trykkerløn, Papirudgift o. s. v. —, men disse Forslag bleve efter nogen Diskussion tagne tilbage.

Da man foretog Valg paa nye Medlemmer af Bestyrelsen istedetfor *Rovsing* og *P. G. Thorsen*, fik kun Inspektør *C. Brix* absolut Stemme flerhed; yderligere Valg kunde ikke foretages, da Forsamlingen havde opløst sig, før Udfaldet af Stemmegivningen blev bekjendt. Paa en ny Generalforsamling den 14. December valgtes Professorerne *L. Müller* og *Abrahams* til Medlemmer af Bestyrelsen.

Det var efterhaanden blevet klart, at Samfundets Organisation trængte til at underkastes en Forandring. Det første af de ovennævnte Forslag fra Professor *Hjort* berørte netop en af de svage Sider: Vanskeligheden for Generalforsamlingen i at fælde Dom over de foreslaaede litteraire Arbejder. Det var umuligt, paa et Møde at sætte sig tilstrækkelig ind i de for-

skjellige Forhold, der knyttede sig til dem, medens Bestyrelsen og de Mænd, som den havde plejet Raad med, og Forfattere eller Udgivere kjendte dem nøje. Følgen blev Utilfredshed, naar et frembragt Forslag mødte Modstand, eller en Følelse af at blive behersket af et Koteri, naar Modstanden blev overvunden. Debatterne paa Generalforsamlingerne havde givet Exempler herpaa i rigeligt Maal, og Samarbejdet imellem Generalforsamlingen og Bestyrelsen førtes under et ubehageligt Tryk. Flere af Samfundets Medlemmer*) traadte da sammen og udarbejdede et Forslag til nye Love,⁷⁰ som blev tiltraadt af Bestyrelsen og forelagt paa en overordentlig Generalforsamling den 18. Februar 1854. Denne Generalforsamling lededes af Advokat *Liebe*.⁷¹ Inspektør *C. Brix* motiverede som Ordfører for Forslagstillerne de Lovforandringer, som bleve bragte i Forslag. Selv Levin, der fandt, at disse ikke i og for sig vare ønskelige, gik dog ind paa dem, idet han mente, at under dem i en Overgangstid en bedre Tilstand kunde forberedes og udvikles, hvorefter man maatte vende tilbage til det Gamle. Han foreslog derfor, at den ny Forfatning kun skulde gjælde i 5 Aar, hvilket dog ikke gik igjennem, hvorimod der efter Forslag af Professor *Schiern* føjedes en Bestemmelse til Udkastet om, at de nye Paragrafer (3, 4 og 5)

*) K. Roving, P. Hjort, J. Levin, C. Molbech, F. L. Liebenberg, H. E. Schack, P. T. Zahrtmann, S. Grundtvig, C. Ager-skov, C. Brix, J. M. L. Hjort og C. J. Brandt.

efter tre Aars Forløb skulde undergives en Overvejelse.

Den første og anden Paragraf af de nye Love overførtes fra de gamle. Derimod fastsatte den tredje Paragraf en fra den tidligere hel forskjellig Bestyrelsesform, idet der bestemtes, at Samfundets Anliggender skulde varetages af et Samfundsraad bestaaende af 15 Medlemmer, valgte af Generalforsamlingen; hvert Aar skulde 5 udtræde. Dette Raad skulde selv vælge sine Embedsmænd: Formand, Viceformand og Sekretair. Det skulde nedsætte en Kommite over ethvert literairt Foretagende, som skulde afgive Betænkning om Forslagets Hensigtsmæssighed og Plan. Samfundsraadet skulde tage den endelige Beslutning om de literaire Foretagender, hvortil udfordredes absolut Flertal af hele Samfundsraadet. Hertil blev føjet en Bestemmelse, som Cand. theol. *H. F. Rørdam* foreslog paa Generalforsamlingen, nemlig at, naar det var vedtaget af Samfundet, at fremme et literairt Foretagende, skulde Betænkningen, til hvilken en saadan Vedtagelse støttede sig, trykkes i den aarlige Oversigt. Det fastsattes fremdeles, at der med den Medlemsliste, som aarlig blev tilstillet hvert Medlem af Samfundet, skulde følge en Oversigt over det forløbne Aars Regnskab. Derimod forkastedes et Forslag af *I. Levin* om, at Ingen som Medlem af Samfundets Bestyrelse eller af Samfundsraadet maatte udgive noget Skrift paa Samfundets Forlag eller med dets Understøttelse; vilde nogen Saadan tilbyde Samfundet et Skrift til Udgivelse eller Under-

støttelse, maatte han først udtræde af Bestyrelsen eller af Samfundsraadet. — Paa Generalforsamlingen i 1856 vedtoges en Forandring i Lovene af mindre Betydning om Valget af Medlemmer til Samfundsraadet; paa den i 1857 vedtoges, „at den nuværende Organisation“ skulde vedblive at gjælde. Den er ogsaa i Kraft for største Delen endnu, idet der først 1876 er sket en Forandring i den paa et enkelt Punkt.

Generalforsamlingens Magt blev meget betydelig indskrænket ved Organisationen af 1854; den kom i det Væsentlige til at beståa i at vælge Medlemmer af Samfundsraadet, kritisere, hvad der var sket, og gøre Spørgsmaal om, hvad der skulde ske. Det blev Samfundsraadet, som nu skulde afgjøre Alt, hvad der henhørte til Samfundets litteraire Virksomhed; man vendte altsaa tilbage til Samfundets Organisation i dets første Aar, da et Antal Repræsentanter styrede Samfundets Anliggender. Det faldt Bestyrelsernes Opponent haardt, ikke længere at kunne bryde en Landse med den; lige til 1866 kom han paa Generalforsamlingerne jævnlig⁷² frem med Forlangendet om, at Virksomhedsplanen og Budgettet skulde forelægges for Generalforsamlingen (ikke alene meddeles), for at denne kunde hævde idetmindste en moralsk Indflydelse.

Paa Aarsmødet den 8. April 1854⁷³ valgtes for første Gang Medlemmer af Samfundsraadet, nemlig de Herrer: *N. L. Abrahams, C. Brix, F. Hammerich, K. Roving, H. N. Clausen, J. C. Hostrup, J. M. Thiele, S. Grundtvig, C. J. Brandt, I. Levin, C. Berg,*

F. L. Liebenberg, J. F. Hagen, Const. Hansen, C. F. Allen. Abrahams blev Formand, Clausen Viceformand, Allen Sekretair. S. Grundtvig er den eneste af disse først valgte, som uafbrudt fra 1854 indtil nu har været Medlem af Samfundsraadet.

Det er gjennem Generalforsamlingen og den aarlig udkommende Indbydelse til den,⁷⁴ som indeholder Oversigt over Regnskabet for det sidste Aar, Kommitebetænkninger, Lovene, Fortegnelse over Medlemmerne, over Samfundsraadet, over Kommissionairerne og over de udgivne Skrifter, at Samfundets Anliggender ere komne til Medlemmernes og det Offentliges Kundskab. Siden 1854 have Generalforsamlingerne⁷⁵ mere og mere aftaget i Interesse, fordi hvad der foregik paa dem nærmest har faaet Karakteren af det Forretningsmæssige: en Beretning og et skriftligt Valg. Diskussionerne, som tidligere kunne strække sig igjennem Timer, ere blevne mere og mere korte og indholdsløse, kun sjelden have de fremkaldt en livlig eller skarp Ordvexel (f. Ex. i Anledning af Peder Palladius's Visitatsbog den 31. Marts 1869), oftest have de havt Karakter af en venskabelig Samtale, flere end en Gang have de drejet sig om det samme Spørgsmaal: naar Fortsættelsen af Overskous Theaterhistorie kom, hvortil der blev givet snart haabefulde, snart trøstesløse Svar, indtil der tilsidst kom klar Besked (den 30. Marts 1864, 30. Marts 1868; 29. Marts 1873), eller om, naar andet Hefte kunde ventes af Kiempebogen, hvortil Svaret i Reglen har givet temmelig lange

Udsigter. Underholdende have Generalforsamlingerne egentlig kun været, naar Fægtningen begyndte mellem Bestyrelserne og deres gamle Modstander om Budgettet og Virksomhedsplanen, men, som fortalt, siden 1866 er den Tiltrækning standset. Af og til have Medlemmer bragt literaire Foretagender paa Bane, hvorved de have vist deres Interesse for Literaturen og for Samfundets Virksomhed, om end Forslagene have været uudførlige, f. Ex. en ny Udgave af Christian den Tredies Bibel, den danske Literaturs Historie i det nittende Aarhundrede sluttende sig til N. M. Petersens Værk. Tidligere kunde det hænde, at der paa Generalforsamlingen indfandt sig 100—200 Medlemmer, men saa store Tal kjendes for længe siden ikke mere. 1876 blev der ved Valget af Medlemmer til Samfundsraadet afgivet 17 Stemmer, og af disse afgav Samfundsraadet Halvdelen. En enkelt Gang er der i to Aviser, næsten som efter Aftale. sket Opfordring til Samfundets Medlemmer om, at vise større Interesse for dets Anliggender, ved at give Møde i større Antal paa Generalforsamlingen,^{7 6} men denne Opfordring har ikke baaret Frugter.

Af Sager, der ere blevne bragte til Medlemmernes Kundskab, maa følgende nævnes, der meddeltes i Samfundets Aarshefte 1856; den angik Samfundets Mellemværende med Videnskabernes Selskab. Det er ovenfor fortalt, at den Kapital, som Samfundet ejede, i 1839 blev overgivet til dette Selskab, som dog tilstod Samfundet Renterne af den for det Første i 5 Aar. Renterne bleve efter dette Tidsrums

Forløb paa Andragende fra Samfundets Bestyrelse tilstaaede flere Gange, for 5 Aar, for 1 Aar, for 3 Aar, for det løbende Aar. I December 1854 tilstilledes Videnskabernes Selskab den i sædvanlig Form affattede Begjæring, men Samfundsraadets Formand modtog til sin Overraskelse et Brev fra Selskabets Sekretair, dateret 4. Januar 1855, med Underretning om, at „Selskabet, ifølge en i dets sidste Møde foretagen Forhandling af Sagen, ikke ser sig istand til for Fremtiden at anvise de omtalte Renter til Samfundet.“ Samfundsraadets skrev i den Anledning i April 1855 et Brev til Videnskabernes Selskab i en venlig Form, men dog ikke uden en vis Bitterhed, i hvilket det udtaltes, at Selskabet ved en Motivering af sin Beslutning vilde have forebygget den Mistydning, som let kunde uddrages af den, nemlig at Selskabet mente, at det Tidspunkt var kommet, da Samfundets Virksomhed ikke længere maatte anses for fyldestgørende eller svarende til sit Formaal; thi man havde troet sig berettiget til at vente, at kun under saadanne Forhold Renterne vilde blive Samfundet unddragne. Videnskabernes Selskab afgav sit Svar den 24. Maj 1855; Samfundets Opmærksomhed henledtes paa det forskjellige Forhold, der med Hensyn til Motiveringen finder Sted imellem et Andragende og en efter foregaaende Diskussion ved Votering tagen Beslutning, hvis Motivering i ethvert Tilfælde vilde kræve, at den, efter at være udkastet, atter blev ratihaberet, og saaledes vilde medføre en besværlig Forretningsgang.

Forøvrig erklæredes, at Videnskabernes Selskab ikke paa nogensomhelst Maade havde villet udtale en Dom over Samfundets Virksomhed. Dermed standse Forhandlingerne, Samfundet skiltes ikke fra Videnskabernes Selskab i nogen venlig Stemning.

Siden 1857 er der kun en Gang fremkommet Forslag om en Forandring i Lovene, idet der paa Generalforsamlingen den 29. Marts 1876 foresloges og vedtoges, at Betænkningerne, som blive afgivne til Samfundsraadet over literaire Foretagender, ikke skulle trykkes i den aarlige Oversigt, men at der her kun skal gives en Meddelelse om Udvalgenes Forhold til dem. Forslaget motiveredes ved, at Betænkningen ofte influerede paa det literaire Arbejde baade med Hensyn til Plan og Enkeltheder, og at man derfor ikke altid, naar det var udkommet, kunde danne sig den rette Dom om det i den Skikkelse, i hvilken det var blevet prøvet; desuden kunde det være, at Offentliggjørelsen af Betænkningerne holdt Forfatterne tilbage fra at tilbyde Samfundet Skrifter til Udgivelse.

Antallet af Samfundets Medlemmer, som 1847 var 818, steg i de følgende Aar jævnt; det kulminerede 1856, da det var 1300;⁷⁷ derefter aftog det, dog med forskjellige Svingninger, indtil det den 31. December 1876 er gaaet ned til 870.

Da Samfundet dannedes paany 1839, maatte det ogsaa skabe sig en Formue. Til Held for det har det altid kunnet bestride sine Udgifter og kunnet slutte ethvert Regnskabsaar med en Kassebehold-

ning, ofte endog en meget stor. Siden 1850 er Regnskabet blevet offentliggjort i de aarlige Oversigter,*) og det vil maaske være af Interesse at se, hvor stor Kassebeholdningen har været til forskellige Tider:

1. Januar 1849.....	2799 Rdl. 19 Sk.
— 1850.....	4196 - 79 -
— 1857.....	4098 - 29 -
— 1867.....	6644 - 32 -
— 1871.....	1453 - 61 -
— 1873.....	274 - 65 -
— 1875.....	3760 Kr. 93 Ø.
— 1876.....	1466 - 68 -

Det vil heraf ses, at Formuen er tagen af. Som Aarsager hertil kunne anføres: at Medlemsantallet er blevet mindre, at Udgifterne til Papir og Tryk ere stegne betydelig, at Samfundet har maattet følge med Tiden og honorere saavel Forfattere som Udgivere rundelig. En god Hjælp har det været for Samfundet, i nogle Aar (1873—1875) at have modtaget et Tilskud fra den Raben-Levetzauske Fond.

Til Medlemmer af Samfundsraadet ere følgende Mænd blevne valgte (nogle faa ere som Suppleanter gaaede ind i det), af hvilke de nuværende ere betegnede med en Stjerne:

• Konferentsraad, Dr. phil. *N. L. Abrahams*, Pro-

*) Siden 1856 meddeles i disse ogsaa den samlede Udgift til de enkelte Skrifter.

fessor, Dr. phil. *C. F. Allen*, Kontoirchef *A. Arlaud**, Justitsraad *F. S. Bang*, Rektor *C. Berg*, Directeur *C. St. A. Bille**, Professor, Rektor *F. Birch**, Pastor *C. J. Brandt*, Inspekteur *C. Brix*, Bibliothekar *Chr. Bruun**, Professor, Dr. theol. *H. N. Clausen*, Etatsraad *E. Collin*, Pastor *J. Fibiger*, Professor *M. Goldschmidt*, Professor *S. Grundtvig**, Professor, Lic. theol. *J. F. Hagen*, Professor, Dr. phil. *Fr. Hammerich*, Professor *Constantin Hansen*, Redakteur *H. P. C. Hansen**, Skolebestyrer *J. Helms*, Etatsraad *H. P. Holst*, Pastor *J. C. Hostrup*, Professor *N. C. Kall Rasmussen*, Pastor *J. Kok**, Assessor i Højesteret, Dr. jur. *A. F. Krieger*, Kantor *N. C. Krossing*, Konrektor *E. C. T. Lembcke**, Cand. phil. *J. Levin*, Højesterets Advokat *C. Liebe*, Cand. phil. *F. L. Liebenberg*, Dr. phil. *Troels Lund**, Professor *Chr. K. F. Molbech**, Etatsraad, Lic. theol. & Dr. phil. *L. C. Müller*, Professor, Dr. phil. *R. Nielsen*, Redakteur *C. Ploug**, Pastor *H. V. Rasmussen*, Dr. phil. *G. Rode*, Professor *K. Rousing*, Bibliotheksassistent *S. Birket Smith**, Dr. phil. *M. G. G. Steenstrup*, Dr. phil. *Thor Sundby**, Etatsraad *J. M. Thiele*, Docent, Dr. phil. *V. Thomsen**, Professor, Dr. phil. *C. R. Thortsen*, Professor *S. B. Thrige**, Professor, Dr. phil. *J. L. Ussing*, Kammerherre *J. J. A. Worsaae*.

Formand i Samfundet var *Abrahams* fra 1854 til 1867, *H. P. Holst* fra 1867—69, *A. F. Krieger* fra 1869—74, *C. Ploug* fra 1874—77. Sekretair var *C. F. Allen* fra 1854—64, *G. Rode* fra 1864—68, *Chr. Bruun* fra 1868—77. Hovedkommissionair for

Samfundet var i mange Aar den *Gyldendalske* Boghandel, hvis Ejer, Kancelliraad *Deichmann*, tillige var Samfundets Kasserer, efterfulgt i denne Egenkab af sin Bogholder, fhv. kongelig Fuldmægtig *A. Langball*. 1865 blev Boghandler *Chr. Falkenberg* Hovedkommissionair og Kasserer, efter hans Død overtog Boghandler *O. Wroblewsky* fra April 1870 Forretningerne i begge disse Henseender.

Samfundet har fra 1848 havt til Bogtrykker *H. H. Thiele*. Fra 1867 har det desuden benyttet ikke mindre end 5 forskellige Bogtrykkere.

Samfundets Virksomhed i Tiden fra 1848 at regne har været følgende. I. Af Skrifter hørende til den ældste danske Literatur har Samfundet udgivet to, begge med Subskription for Medlemmerne, nemlig: Danmarks gamle Folkeviser ved *S. Grundtvig*, hvoraf hidtil er udkommet 1—3 Bind og af 4. Binds 1—4 Hefte 1853—76, og Romantisk Digtning fra Middelalderen ved *C. J. Brandt*, 1—2 Bind, 1869—70. Til den ældre Literatur kan regnes *Chr. Molbechs* Udgave af Danske Ordsprog, Tankesprog og Riimsprog, et Bind, 1850. Af det 16. Aarhundredes Literatur er udgivet: Visitatsbog af *Peder Palladius* ved *A. C. L. Heiberg*, 1867, og derefter paany ved *S. Grundtvig*, 1872; *Hieronimus Justesen Ranch's* Danske Skuespil og Fuglevise ved *S. Birket Smith*, første Hefte, 1876. Af det 17. Aarhundredes Literatur er udgivet med Subskription for Medlemmerne: Den danske Kiempebog, første Hefte ved *F. Barfod*, 1860. Af det 18. Aarhun-

dredes Literatur er udgivet: *Ambrosius Stubs* Digte ved *F. Barfod*, to Hefter, 1848—52, med Tillæg af *J. F. Kinch*, 1853. *Holbergs* Heltehistorier ved *F. L. Liebenberg*, to Bind, 1864—65; *Holbergs* Epistler ved *Chr. Bruun*, fem Bind, 1865—76; *Holbergs* mindre poetiske Skrifter ved *F. L. Liebenberg*, et Bind, 1866; *Holbergs* Kirkehistorie ved *F. L. Liebenberg*, med Indledning af *R. Nielsen*, to Bind, 1867—68. *Holbergs Niels Klim* paa Latin ved *C. W. Elberling*, 1866, med Subskription for Medlemmerne, et Bind. Af det 19. Aarhundredes Literatur er udgivet: Bidrag til den *oehenschlägerske* Literaturs Historie ved *F. L. Liebenberg*, to Bind, 1868—69 (i andet Bind: *Oehenschläger* og det kongelige Theater ved *O. Zinck*); Udvalg af *L. Engelstofts* Skrifter, tre Bind, 1859—62. Dramatiske Scener af *C. H. Bredahl*, anden forkortede Udgave ved *F. L. Liebenberg*, tre Bind, 1855. Efterladte Digte af *Emil Aarestrup*, ved *Christian Winther* og *F. L. Liebenberg*, et Bind, 1863. Samlede Afhandlinger af *N. M. Petersen*, fire Bind, 1870—74.

II. Af originale Skrifter ere udgivne: Den danske Skueplads i dens Historie af *Th. Overskou*, fem Bind, 1854—66. *Anders Arrebos* Levnet og Skrifter af *H. F. Rørdam*, to Bind, 1857. Historiske Antegnelser til Ludvig Holbergs atten første Lystspil af *E. C. Werlauff*, et Bind, 1858. Om Forholdet mellem det Gamle og det Nye ved *Oehenschlägers* Fremtræden i den danske Literatur, af *Cl. Petersen*, et Bind, 1867. *Klavs Christoffersen* Lyskanders Levned samt hans Bog om danske Skribenter, af *H. F. Rørdam*, et Bind, 1868. Frederik

Rostgaards Liv og Levnet, af *Chr. Bruun*, et Bind, 1870. Niels Laurids Høyens Levned med Bilag af Breve af *J. L. Ussing*, et Bind, 1872. III. Af Oversættelser er udgivet: *Æschylos's* Tragedier ved *N. Dorph*, to Hefter, 1854. *Aristophanes's* Komedier: Fuglene, Ridderne, Freden, Hvepserne ved *N. Dorph*, fire Bind, 1856—59. Skuespil af *Euripides* ved *P. Christensen Schmidt*, et Bind, 1875. Nordiske Heltesagaer ved *F. Winkel Horn*, et Bind, 1876. IV. Med Understøttelse af Samfundet er udkommet: *Christiern Pedersens* danske Skrifter ved *C. J. Brandt* og *R. Th. Fenger*, fem Bind, 1851—55. *Johannes Evalds* samtlige Skrifter, otte Bind, 1850—55. Jydske Folkeviser og Toner samlede af Folkemunde især i Hammerum Herred af *E. T. Christensen*, et Bind, 1871. Frederik Rostgaard og hans Samtid, andet Bind, af *Chr. Bruun*, 1871. Calender for Aarene fra 601 til 2200 efter Christi Fødsel af *R. W. Bauer*, 1868, et Bind. De to første Hefter af den Fortegnelse over den danske Literatur fra 1482 til 1830, som udgives fra det store kongelige Bibliothek, og hvis Trykning bekostes af Samfundet, det kgl. Videnskabernes Selskab, den Gyldendalske Boghandel (som Forlægger) og private Mænd, medens Manuskriptet tilvejebringes paa Statens Bekostning. Endelig maa nævnes, at der er givet Understøttelse til Adjunkt *Kr. Arentzen* til hans Arbejde: *Baggesen* og *Oehlenschläger*.

Samfundets Skrifter ere net trykte, men udmærke sig ikke ved nogen særlig bibliofil Udstyrelse. Undtagelser gjøre dog Folkeviserne og især *Kiempe-*

bogen, hvilken baade med Hensyn til Papir og Tryk maa henregnes til de smukkeste udstyrede Bøger, som i den nyere Tid ere udkomne i Kjøbenhavn.

For at man kan danne sig en Forestilling om, hvilke Summer der ere anvendte til Udgivelsen af Skrifterne, skulle nogle Exempler anføres: Grundtvigs Udgave af Danmarks gamle Folkeviser har kostet c. 9500 Rdl. (heri Tilskud fra Staten c. 3380 Rdl.), Overskous Theaterhistorie 8230 Rdl., Holbergs Epistler 5688 Rdl., N. M. Petersens Afhandlinger 3729 Rdl., Bredahls dramatiske Skrifter 3327 Rdl., Holbergs Kirkehistorie 2643 Rdl., Engelstofts Skrifter 2254 Rdl., Euripides 2100 Rdl., Bidrag til den oehlenschlägerske Literatur 1838 Rdl., Holbergs Heltehistorier 1800 Rdl., Høyens Levned 1783 Rdl., Rostgaards Levned 1768 Rdl., Werlauffs Antegnelser til Holbergs Lystspil 1565 Rdl., Arrebos Levnet 1560 Rdl., Romantisk Digtning 1336 Rdl. De to Udgaver af Peder Palladius's Visitatsbog have kostet 1268 Rdl., Holbergs mindre poetiske Skrifter 1040 Rdl., Aarestrups Digte 1010 Rdl.

Overser man den Række af Skrifter, som Samfundet har udgivet, og som samlede udgjøre et lille Bibliothek af nogle og tresindstyve Bind, maa man vist indrømme, at det er en smuk Samling, og at Samfundet i Sandhed har virket til den danske Literaturs Fremme ved at udgive dem. Det tør ogsaa siges, at Samfundet har havt Held med sin Virksomhed, om der end en Gang er hændet den

for et literairt Selskab graverende Omstændighed, at det har maattet kalde et udgivet Skrift tilbage og besørge en ny Udgave af det. Ofte er det blevet sagt paa Generalforsamlingerne af Samfundets Formand, at det har haft sine Vanskeligheder, stadig at kunne byde Medlemmerne Skrifter, fordi der ikke sjælden har været Mangel paa Tilbud, og det har vel kunnet træffe sig, at man har maattet tage imod Forslag, som lige bleve tilbudte, fordi man ikke havde flere at vælge imellem — Ludvig Holberg har hjulpet Samfundet frem gennem adskillige Aar.⁷⁸ Men siden 1854 har Bestyrelsen stadig kunnet omsende nye Skrifter, og Ingen har, naar han da ikke stillede ubillige Fordringer, kunnet andet end være fornøjet med hvad han har modtaget. Samfundsraadet har mere end en Gang maattet opsøge Forfattere og opmuntre dem til at indsende et bestemt Arbejde, som man vidste, at de sad inde med. Og det er gaaet samme Vej som Samfundets første nidkjære Secretair, Fr. Thaarup, ved at fremsætte Æmner til Arbejder. I Januar 1866 udsendte det nemlig en Opfordring,⁷⁹ henvendt fornemmelig til den yngre Slægt, om at indsende Skrifter til Udgivelse: Samfundets Virksomhed, hedder det, beroede saa ofte paa de tilfældige Tilbud, som fremkom, medens det var ønskeligt, at der altid kunde være saa rigt Materiale, at man kunde vælge det bedste. Der anførtes flere Exempler paa Opgaver, hvis Besvarelse maatte ligge godt for Samfundet, saaledes Biografier af de større Forfattere i den danske

Literatur, af Grupper af Forfattere, som i Tid, Retning eller Fag høre sammen; en Fremstilling og kritisk Vurdering af Striden mellem Baggesen og Oehlenschläger, Filosofien i Danmark fra Midten af forrige Aarhundrede til Nutiden behandlet saaledes, at dens Indflydelse paa Tænkemaaden og den almindelige Dannelse fremhæves; Literaturen i de tre nordiske Lande i Tiden fra Gustav den Tredies til Oehlenschlägers Død med Paavisning af de gjensidige Forskjelligheder, den gjensidige Paavirkning og den dybere liggende Sammenhæng. Men denne Opfordring frugtede Lidet. Som tildels fremkaldte ved den kan nævnes Skildringen af det Gamle og det Nye ved Oehlenschlägers Fremtræden, og Skildringen af Frederik Rostgaard og hans Samtid, medens et Arbejde om Baggesen og Oehlenschläger fremkom andetsteds og i en anden Form, end Samfundsraadet havde tænkt sig. Mærkeligt er det, at det kun er græske Digtere, hvis Værker ere udgivne i danske Oversættelser af Samfundet, ingen græsk Prosaist, ikke en eneste romersk Forfatter; og ikke mindre mærkeligt er det, at dette først i Aaret 1876 har udgivet i dansk Oversættelse Skrifter af den islandske Literatur. Holberg har allerede fremhævet, hvor betydningsfuldt det er for et Lands Literatur at optage de græske og latinske Skrifter i fortrinlige Oversættelser i Modersmaalet; men skulde denne Mening ikke kunne gjælde om de klassiske Skrifter i andre Literaturer? ⁸⁰

Der gik mange Aar hen, efter at Samfundet til den danske Literaturs Fremme var blevet grundlagt, det gjennemgik Tider, som vare betænkelige for det, før det fandt Former for sin Virksomhed, der bleve tilfredsstillende. Siden 1827 have mange Forhold forandret sig, navnlig har Boghandelen og Forlæggerens Stilling til Forfattere og til Publikum forbedret sig i en forbausende Grad. Men et Samfund som det bestaaende er ikke overflødigt; det har taget sin Del i Literaturens Udvikling, og det vil fremdeles kunne gjøre det, fordi det med et talrigt Antal af Medlemmer kan blive istand til at hjælpe, hvor Boghandleren maa holde sig passiv eller ikke med sine Kræfter alene kan indlade sig paa et literairt Foretagende. Paa Generalforsamlingen den 15. Marts 1844 ytrede Dr. Gad, Bestyrelsens Formand, i noget stærke Udtryk, at, medens Samfundet tidligere havde bestaaet af Excellencer og Konferentsraader, bestod det nu af Kandidater, Studenter, Præster og Adjunkter. Medlemmerne have altid siden havt denne samme Karakter, idet det er den dannede Mellestand, som jævnligst er indtraadt i Samfundet. Men det kan ikke nægtes, at man nu forgjæves søger i dets Medlemsliste Navne saavel paa lærde som paa læge Mænd, hvilke man kunde ventet at finde der, og som maa antages at have Interesse for at fremme den danske Literatur. En Grund hertil er maaske den, at Samfundet fører en temmelig skjult Tilværelse, det træder ikke meget frem til Skue for det store Publikum, og

Pressen har som oftest anset dets Skrifter som staaende over al Kritik.

Ses tilbage paa de svundne halvhundrede Aar, vil man med Glæde lægge Mærke til de mange Navne paa Mænd, der i dette Tidsrum have arbejdet paa at fremme det aandelige Liv i Danmark, som have været knyttede til dette Samfund, og som paa forskjellig Maade have deltaget i dets Virksomhed. De ere næsten alle nævnte i det Foregaaende. Og ses hen til de Forfattere, hvis Skrifter bære Samfundets Navn paa Titelbladet, eller hvis Skrifters Udgivelse mere eller mindre skyldes det, kan det vel være tilfreds med at nævne: Peder Lolle, Hr. Michael, Christiern Pedersen, Peder Palladius, Anders Sørensen Vedel, Hieronymus Justesen Ranch, Anders Arrebo, Ludvig Holberg, Christian Falster, Ambrosius Stub, Johannes Evald, Schack Staffeldt, Adam Oehenschläger, Peter Oluf Brøndsted, Christian Hvid Bredahl, Erik Werlauff, Christian Molbech, Niels Matthias Petersen, for ikke at tale om Samfundets Hovedværk: Udgaven af Danmarks gamle Folkeviser.

Gid den, som i en kommende Tid vil skildre, hvad Samfundet har udrettet i det næste halvhundrede Aar af dets Liv, maa have en lignende Række Navne at anføre paa Mænd, hvis litteraire Arbejder ere udgivne for første Gang eller paany ere fremdragne ved Samfundet til den danske Literaturs Fremme.

HENVISNINGER.

1. Berlings Statstidende, 1827, Nr. 9. Dagen (redigeret af F. Thaarup), Nr. 25. Adresseavisen, Nr. 24. Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn (redigeret af F. Thaarup), Nr. 9. Øst, Archiv for Psychologie, Historie, Literatur og Kunst, VII, 1827, S. 80.
2. Øst, Archiv, VII, S. 155—56.
3. Øst, Materialier etc. S. 953, 1196.
4. Udkastet blev fuldstændig aftrykt i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1827, Nr. 19 for 6. Marts. — I sine Materialier S. 1196 nævner Øst blandt sine Arbejder: Forslaget og Grundplanen til Stiftelsen af Samfundet til den danske Literaturs Fremme 1828 [o: 1827]. Dette har forledet Erslew til, i sit Forfatterlexikon under Øst at nævne som et Skrift af Øst: »Forslag og Grundplan til Stiftelsen af Samf. til d. d. L. F.«, men et saadant Skrift er ikke til. I Artiklen om R. Nyerup opfører Erslew: »Udkast til en Plan for S. t. d. d. L. F.« De to Titler betegne samme Skrift, som baade Øst og Nyerup have haft Del i paa den Maade, som ovenfor er antydet.
5. Dagen, 1827, Nr. 65 for 16. Marts.
6. Se N. Skilderie af Kjøbenhavn, 1827, Nr. 19.
7. Disse Love udgjøre et Ark i 8vo. De bleve aftrykte i N. Skilderie af Kjøbenh., 1827, Nr. 43 for 29. Maj.

8. Dansk Literatur-Tidende, 1827, S. 783—84; Dagen, 1827, Nr. 279; Berling. Tid. 1827, Nr. 97.
9. Referat i Dagen, 1828, Nr. 40; N. Skilderie af Kbh., 1828, Nr. 14.
10. Tritogeneia, II, S. 111—26.
11. Dansk Literatur-Tidende, 1829, S. 33 fg. (Sml. Thaarups Beretning om Samfundet 1827, 1828, 1829, Kbh. 1830, S. 16*) Se forøvrig Erslews Forfatterlexikon, Artiklen R. Nyerup.
12. Om Generalforsamlingen den 3. Februar 1830 findes et kort Referat i Kjøbenhavnsposten Nr. 30.
13. Sml. Dansk Literatur-Tidende, 1832, S. 112.
14. Dagen, 1831, Nr. 260, 1. November.
15. I Dagen, 1832, Nr. 38—39, findes et meget langt Referat af Forhandlingerne paa Generalforsamlingen den 7. Februar 1832.
16. Se om Generalforsamlingen den 12. Februar 1833 Dagen Nr. 39.
17. Se om Generalforsamlingen den 11. Februar 1834 et udførligt Referat i Dagen Nr. 81.
18. En Polemik udspandt sig om den Gyldendalske Boghandel i Anledning af dens Forhold til N. M. Petersens Arbejde, Berling. Tid., 1836, Nr. 18; Dagen, 1836, Nr. 22, 32, 38 (Deichmann), 43, 50 (Deichmann), 52 (Molbech).
19. Som Supplement til Thaarups Brev kan betragtes en Artikel af ham i Dagen, 1835, Nr. 52—53, i hvilken han nævnte mange Exempler dels paa Prisopgaver, dels paa frie Opgaver.
20. Lovene og de to første Hefter af Beretningerne bleve forenede til en Bog forsynet med et Forsatsblad, paa hvilket Indholdet er trykt med Tallene I. II. III. og en Overskrift: Samfundet til den danske Literaturs Fremme.
21. Dagen 1835, Nr. 50. Selve Indbydelsen er 2 Bl. i 8vo.
22. Se om Generalforsamlingen 3. Marts 1835 Dagen Nr. 55.

23. Forslag til Love for Samfundet til den danske Litteraturs Fremme. Til Overvejelse i Generalforsamlingen d. 3die Marts 1835. 8vo, 14 SS. — De vedtagne Love udgjøre et Hefte i 8vo, 15 SS.

Der blev trykt en alfabetisk Fortegnelse over Samfundets Medlemmer, dateret den 10. Februar 1835. Trykte Fortegnelser over Medlemmerne have desuden for 1831, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837.

24. I Dagen 1835, Nr. 52 og 53, findes et meget udførligt Referat om Generalforsamlingen den 3. Marts.
25. Vistnok den samme Tale, som Molbech den 2. Januar 1835 havde holdt i Videnskabernes Selskab, og som er trykt i Nord. Tidsskrift for Historie, Litteratur og Kunst, IV, S. 457—80.
26. Ørsteds Foredrag blev trykt i Dansk Folkeblad, I, Nr. 53—54, og er optaget i hans samlede og efterladte Skrifter, VII, 1852, S. 41—58.
27. Dagen 1836, Nr. 43; 1837, Nr. 34.
28. Dagen 1836, Nr. 2.
29. Berling. Tidende, 1838, Nr. 283 for 27. November.
30. Sml. en Ytring af P. Hjort om at erhverve Samfundets Kapital for Vidensk. Selskab. Udvalg af Breve til P. Hjort. Ny Samling. S. 55. ²)
31. Berling. Tidende, 1839, Nr. 99 for 27 April.
32. Berling. Tidende, 1839, Nr. 105 for 4. Maj.
33. Berling. Tidende, 1839, Nr. 153, den 29. Juni; det særskilte Aftryk er 2 Bl. i 4to.
34. Denne Skrivelse er 1 Blad i 4to.
35. Berling. Tidende, 1839, Nr. 179.
36. Det særskilte Aftryk af denne Kundgjørelse er i 8vo, 4 SS.
37. Dette Cirkulaire er 1 Blad i 8vo.
38. Hvorfor Engelstoft ikke har underskrevet denne Erklæring, vides ikke. Erklæringen blev trykt i Berling. Tidende 1839, Nr. 180; i det særskilte Aftryk er den 2 Blade i 4to.

39. Kjøbenhavnsposten, 1839, Nr. 221 og 222 for 13. og 14. August.
40. Forslaget tilligemed »Schema over det, som agtes foretaget paa det reconstituerede Samfunds anden Generalforsamling« er trykt i to Udgaver, begge 2 Bl. i 4to.
41. Fædrelandet, 1840, Nr. 53.
42. Berling. Tidende, 1840, Nr. 248.
43. Dette Cirkulaire er 2 Blade i 4to.
44. Dette Cirkulaire er 2 Blade i 4to.
45. Denne Interimsfortegnelse er 2 Blade i 8vo.
46. Berling. Tidende 1841, Nr. 32.
47. Fædrelandet, 1841, Nr. 443.
48. Fædrelandet, 1841, Nr. 533.
49. Berling Tidende, 1842, Nr. 51; Fædrelandet 1842, Nr. 807.
50. Det kan erindres, at i Februar 1839 blev den danske historiske Forening stiftet, den talte i Juni 1842 678 Medlemmer.
51. Denne Beretning blev trykt sammen med Fortegnelsen over Medlemmerne i Efteraaret 1845. Beretningen blev dateret 24. Februar 1845. Se ogsaa Fædrelandet 1845, Nr. 1815. — Om Generalforsamlingen 31. Marts 1843 se Berling. Tidende Nr. 87, Fædrelandet Nr. 1195; om Generalf. afholdt 15. Marts 1844 se Berling. Tidende Nr. 73 (meget udførlig Beretning), Fædrelandet Nr. 1533.
52. Trykte Medlemsfortegnelser haves for 1842, 1843 1844 trykte hos Qvist, for 1845, 1846 (i 4to), 1847 og 1848 trykte hos Bianco Luno. Fra 1844 haves en paa 1 Bl. trykt Fortegnelse over 59 Medlemmer, indtraadte fra 6. Februar til 15. Marts 1844.
54. Denne Fortegnelse er 2 Blade i 8vo.
54. Se om denne Generalforsamling Berling. Tidende 1845, Nr. 295, Fædrelandet, Nr. 2066.
55. Om Forhandlingerne paa Generalforsamlingen 12.

- Januar 1846 se Berling. Tidende Nr. 10 og Fædrelandet Nr. 11.
56. Denne Bog er i meget stor Oktav, 16 SS.
 57. Dette Skrift er i meget stor Oktav, 32 SS.
 58. Se om denne Generalforsamling Berling. Tidende 1847, Nr. 221, Fædrelandet Nr. 224.
 59. Fædrelandet 1849, Nr. 39; sml. Nr. 40 og 45.
 60. I Berling. Tidende 1849, Nr. 207 findes en Beretning om Generalforsamlingen 31. August 1849, underskrevet af Samfundets Formand.
 61. Se Liebenbergs Fortale i første Del af Evalds samtlige Skrifter.
 62. Denne Meddelelse er 2 Bl. i 8vo, den er trykt i det Schultziske Officin.
 63. Fædrelandet 1850, Nr. 102 og 105. — I Aaret 1850 udgav I. Levin andet Hefte af »En Appel«, af hvilken første Hefte, uden Titelblad, udkom 1847. I det første Hefte tales om Samfundet og dets Forhold til Grundtvigs Ud-gave af Folkeviserne, det andet Hefte handler om Brandts Ud-gave af Chr. Pedersen, Molbechs Ordsprog og Riim, Grundtvigs Folkeviser og Samfundet.
 64. I Fædrelandet 1850 Nr. 111 findes en Beretning om denne Generalforsamling, underskrevet af Samfundets Formand.
 65. Forslaget til Lovene er trykt i »Beretning til Medlemmerne af Samfundet til den danske Literaturs Fremme,« dateret April 1850, S. 32—34. De vedtagne Love bleve trykte, 2 Bl. i 8vo.
 66. Om Generalforsamlingen 29. Marts 1852 se Fædrelandet, Nr. 80.
 67. Om Forhandlingerne paa Generalforsamlingen den 26. Marts 1851 se Fædrelandet Nr. 74. Omtrent 100 Medlemmer vare tilstede.
 68. Om Generalforsamlingen 30. Marts 1853 se Fædrelandet Nr. 73.

69. Generalforsamlingen 2. December 1853 er omtalt Fædrelandet Nr. 282 og 285, i Berling. Tidende Nr. 285.
70. Disse Forslag bleve aftrykte i Bestyrelsens Indbydelse til Generalforsamlingen, dateret 24. Januar 1854, 1 Bl. i 8vo.
71. Om Generalforsamlingen 18. Februar 1854 se Fædrelandet Nr. 43 og Berling. Tidende Nr. 44.
72. Se f. Ex. Beretningen om Aarsmødet 1863 i Dagbladet for dette Aar Nr. 79.
73. Se Fædrelandet 1854, Nr. 111.
74. Saadanne Indbydelser, trykte hos Thiele (Bogtrykkerens Navn er ikke angivet paa nogen af dem), haves for 1850 og for hvert Aar fra 1852 til 1876. 1853 blev der desuden omdelt et Hefte paa 6 Blade, dateret »I September« som Indbydelse til en Generalforsamling den 4. November (hvilken dog først blev afholdt den 2. December), indeholdende Dagsordenen og to Bilag fra C. J. Brandt og T. Overskou.
75. Med Hensyn til Beretninger om Forhandlingerne paa Generalforsamlinger kan henvises til: for 1855 Fr. (o: Fædrelandet) Nr. 77; 1856 Fr. Nr. 77; 1857 Fr. Nr. 77; 1858 Fr. Nr. 76; 1859 Fr. Nr. 80; 1860 BT. (o: Berlingske Tidende) Nr. 79; 1861 BT. Nr. 77, DB. (o: Dagbladet) Nr. 76; 1862 BT. Nr. 81, DB. Nr. 81, Folkets Avis Nr. 81, Flyvep. Nr. 81; 1863 Fr. Nr. 77, DB. Nr. 79, Flyvep. Nr. 63; 1864 BT. Nr. 90; 1865 Fr. Nr. 79, DB. Nr. 79; 1866 Fr. Nr. 75, B. T. Nr. 86, DB. Nr. 75; 1867 Fr. Nr. 80, DB. Nr. 78; 1868 Fr. Nr. 64, 83, DB. Nr. 77, Folkets Avis Nr. 78, Dagstelegr. Nr. 91; 1869 Fr. Nr. 83, DB. Nr. 74, Folkets Avis Nr. 74, Dagstelegr. Nr. 87; 1870 Fr. Nr. 76, DB. Nr. 74; 1871 Fr. Nr. 84, DB. Nr. 86; 1872 Fr. Nr. 85, DB. Nr. 77; 1873 Fr. Nr. 83, DB. Nr. 75; 1874 Fr. Nr. 80, DB. Nr. 74; 1875 Fr. Nr. 80, DB. Nr. 74; 1876 Fr. Nr. 80. (De her anførte Citater

skyldes, med Undtagelse af de, som ere tagne fra Fædrelandet, Meddelelser af Hr. Kontoirchef A. Arlaud.)

76. Dagbladet og Folkets Avis, 1863, Nr. 76.
 77. I Maj 1855 indmeldte Boghandler E. L. Thaarup paa en Gang 131 Medlemmer, som traadte ind i Samfundet for at faa Evalds Skrifter til nedsat Pris. Se Pjecen: Mærkelig literair Fremfærd, Kbh. 1855, S. 32.
 78. Forhandlingerne paa Aarsmødet 1865.
 79. Denne Opfordring, 2 Bl. i 4to, blev ogsaa offentliggjort i Aviserne, f. Ex. Fædrelandet 1866, Nr. 31; den er aftrykt i Samfundets Aarshefte, 1866, S. 12-13.
 80. Det maa dog bemærkes, at der har været Samfundet tilbuddt Oversættelser af Molière og Calderon. — Sml. P. Hjort, Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie, literærh. Afdeling, III, S. 216—18.
-

